

Саветодавна комисија за људска права

ТСС зграда Д-12, седиште мисије УНМИК-а, Приштина, Косово, електронска пошта hrar-unmik@un.org, телефон +381 (0)38 504 604 локал 5182

МИШЉЕЊЕ

Датум усвајања: 14. март 2014. године

Предмети бр. 63/09, 64/09, 65/09, 66/09, 109/09, 113/09, 162/09, 300/09 и 301/09

Србољуб МИТИЋ, Слави МИТИЋ, Смиљана ЂЕКИЋ, Спасена МАРКОВИЋ,
Тодор МАРКОВИЋ, Станомир ЈОВАНОВИЋ, Марија ЈОВАНОВИЋ
против

УНМИК-а

Саветодавна комисија за људска права, на заседању одржаном 14. марта 2014. године,
уз присуство следећих чланова:

Марека Новицког, председника
Кристин Чинкин
Франсоаз Тулкенс

Уз помоћ

Андреја Антонова, извршног службеника

Узевши у обзир изнад поменути жалбе, уложене сагласно члану 1.2 Уредбе УНМИК-а
бр. 2006/12, од 23. марта 2006. године о оснивању Саветодавне комисије за људска
права,

Након већања, обављеног такође и електронским путем, у складу са правилом 13 § 2 свог
Пословника, доноси следеће закључке и препоруке:

I. ПОСТУПАК ПРЕД КОМИСИЈОМ

1. Жалбе г. Србољуба Митића (предмети бр. 63/09 и 64/09) и жалбе г. Славија Митића (предмети бр. 65/09 и 66/09) уложене су 15. априла 2009. и уписане су 30. априла 2009. године. Жалба гђе Смиљане Ђекић (предмет бр. 109/09) уложена је 3. марта 2009. и уписана је 30. априла 2009. године. Жалба гђе Спасене Марковић (предмет бр. 113/09) уложена је 4. априла 2009. и уписана је 30. априла 2009. године. Жалба г. Тодора Марковића (предмет бр. 162/09) уложена је 7. априла 2009. и уписана је 30.

априла 2009. године. Жалба г. Станомира Јовановића (предмет бр. 300/09) уложена је и уписана 22. јуна 2009. године. Жалба гђе Марије Јовановић (предмет бр. 301/09) уложена је и уписана 18. јуна 2009. године.

2. Дана 24. јула 2009. године, Комисија је проследила предмете бр. 63/09, 64/09, 65/09 и 66/09, као појединачне предмете, Специјалном представнику Генералног секретара (СПГС)¹ како би добила примедбе УНМИК-а на прихватљивост жалби. СПГС је доставио УНМИК-ов одговор 5. августа 2009. године.
3. Дана 24. октобра 2009. године, Комисија је одлучила да споји предмете бр. 63/09 и 64/09 са предметима бр. 65/09 и 66/09, сходно правилу 20 Пословника Комисије.
4. Дана 9. децембра 2009. и 23. децембра 2009. године, Комисија је затражила додатне информације од жалилаца у предметима бр. 109/09 и 162/09, тим редоследом.
5. Дана 18. децембра 2009. године, Комисија је затражила од Мисије владавине права Европске уније на Косову (ЕУЛЕКС) информације у вези са 43 жалбе уложене Комисији које се тичу несталих лица, међу којима је и жалба гђе Смиљане Ђекић (предмет бр. 109/09).
6. Дана 13. јануара 2010. године, Комисија је затражила додатне информације од жалиоца у предмету бр. 113/09.
7. Дана 23. марта 2010. године, ЕУЛЕКС је доставио свој одговор на захтев Комисије од 18. децембра 2009. године.
8. Дана 21. априла 2010. године, Комисија је затражила додатне информације у вези са предметима бр. 63/09, 64/09, 65/09 и 66/09.
9. Дана 12. маја 2010. године, Комисија је поново послала свој захтев за додатне информације жалиоцу у предмету бр. 162/09. Одговор жалиоца је примљен 20. маја 2010. године.
10. Дана 9. септембра 2010. године, Комисија је одлучила да споји већ спојене предмете бр. 63/09, 64/09, 65/09 и 66/09 са предметом бр. 109/09. Комисија је истог дана одлучила да споји предмете 113/09 и 162/09.
11. Дана 6. октобра 2010. године, Комисија је поновила свој захтев за додатне информације жалиоцима у вези са предметима бр. 63/09, 64/09, 65/09 66/09, 109/09 и 113/09.
12. Дана 28. октобра 2010. године, Комисија је примила одговор жалиоца у вези са предметом бр. 109/09.
13. Дана 11. новембра 2010. године, Комисија је примила додатне информације од жалиоца у предметима бр. 63/09 и 64/09.

¹ Списак скраћеница и акронима коришћених у тексту налази се у приложеном Прилогу.

14. Дана 8. децембра 2010. године, Комисија је затражила додатне информације од жалилаца у вези са предметом бр. 300/09 и предметом бр. 301/09. Комисија је 20. јануара 2011. године примила одговор жалиоца у вези са предметом 301/09.
15. Дана 4. марта 2011. године, Комисија је проследила предмет бр. 109/09 СПГС-у и поново му је проследила предмете бр. 63/09, 64/09, 65/09 и 66/09, након своје одлуке да споји предмете, као и након што је примила додатне информације од стране жалиоца у предметима бр. 63/09 и 64/09. СПГС је доставио свој одговор 31. маја 2011. године.
16. Дана 19. априла 2011. године, Комисија је СПГС-у проследила додатне информације које је примила у вези са предметом бр. 109/09.
17. Дана 25. јула 2011. године, Комисија је проследила предмет бр. 301/09 СПГС-у како би добила његове примедбе на прихватљивост жалбе. Дана 30. септембра 2011. године, СПГС је доставио УНМИК-ов одговор.
18. Дана 22. октобра 2011. године, Комисија је одлучила да споји већ спојене предмете бр. 63/09, 64/09-65/09, 66/09, 109/09 са спојеним предметима бр. 113/09, 162/09, као и са предметима бр. 300/09 и 301/09.
19. Дана 31. октобра 2011. године, Комисија је поново проследила предмете бр. 63/09, 64/09, 65/09, 66/09, 109/09 и 301/09 и проследила је предмете бр. 113/09, 162/09 и 300/09 СПГС-у како би добила примедбе на прихватљивост предмета.
20. СПГС је доставио УНМИК-ов одговор 15. децембра 2011. године.
21. Дана 10. маја 2012. године, Комисија је прогласила жалбе прихватљивим.
22. Дана 15. маја 2012. године, Комисија је СПГС-у проследила своју одлуку о прихватљивости и затражила УНМИК-ове примедбе на меритум жалби, као и копије истражних списа који се односе на предмет.
23. Дана 10. децембра 2013. године, СПГС је доставио УНМИК-ов одговор.
24. Дана 21. фебруара 2014. године, Комисија је од УНМИК-а затражила да потврди да ли се објављивање истражних списа у вези са предметом може сматрати коначним. УНМИК је доставио свој одговор истог дана.
25. Дана 10. марта 2014. године, Комисија је добила додатне информације од жалиоца у предмету бр. 300/09.

II. ЧИЊЕНИЦЕ

A. Општи преглед догађаја²

² Списи на које се Комисија позива при навођењу овог општег прегледа догађаја су следећи:

26. Предметни догађаји су се одиграли на територији Косова након успостављања Привремене управе мисије Уједињених нација на Косову (УНМИК), јуна 1999. године.
27. Оружани сукоб током 1998. и 1999. године између српских снага с једне стране и Ослободилачке војске Косова (ОВК) и других оружаних групација косовских Албанаца с друге стране добро је документован. Након неуспеха међународних напора за решавање сукоба, 23. марта 1999. године, Генерални секретар Северно-атлантског споразумног савеза („НАТО“) објавио је почетак ваздушних напада на Савезну Републику Југославију (СРЈ). Ваздушни напади су почели 24. марта 1999. године, а окончани су 8. јуна 1999. године, када је СРЈ пристала да повуче своје снаге са Косова. Дана 9. јуна 1999. године, Међународне безбедносне снаге (КФОР), СРЈ и Република Србија потписале су „војно-технички споразум“ у ком су се сагласиле о повлачењу СРЈ са Косова и присуству међународних безбедносних снага након доношења одговарајуће резолуције Савета безбедности УН-а.
28. Дана 10. јуна 1999. године, Савет безбедности УН-а усвојио је Резолуцију 1244 (1999). Поступајући сходно Поглављу VII Повеље УН-а, Савет безбедности УН-а одлучио је да распореди међународне безбедносне снаге и цивилне представнике – КФОР, односно УНМИК – на територију Косова. Сходно Резолуцији Савета безбедности 1244 (1999), УН-у је дата пуна законодавна и извршна власт за привремену управу на Косову, укључујући спровођење правде. КФОР је имао задатак да успостави „безбедну средину у којој избегла и расељена лица могу безбедно да се врате кући“ и привремено обезбеди „јавни ред и мир“ све док међународни цивилни представници не буду могли да преузму одговорност за овај задатак. УНМИК се састојао из четири главне компоненте или стуба којима су руководиле Уједињене нације (цивилна управа), Високи комесар Уједињених нација за избеглице (хуманитарна помоћ, која је постепено окончана јуна 2000. године), ОЕБС (успостављање институција) и ЕУ (реконструкција и привредни развој). Сваки стуб је био под управом СПГС-а. Резолуцијом Савета безбедности УН-а 1244 (1999) УНМИК је овлашћен да „унапреди и штити људска права“ на Косову у складу са међународно признатим стандардима у погледу људских права.
29. Процене у погледу утицаја сукоба на расељавање популације косовских Албанаца крећу се од приближно 800.000 до 1,45 милиона. Након усвајања Резолуције 1244 (1999), већина косовских Албанаца који су побегли, или били насилно избачени из својих кућа током сукоба од стране српских снага, вратила се на Косово.

ОЕБС, „Како виђено, тако речено“, 1. том (октобар 1998 – јун 1999.) и 2. том (14. јун –31. октобар 1999.); тромесечни извештаји Генералног секретара УН-а о Привременој управи мисије Уједињених нација на Косову; Годишњи извештаји полиције УНМИК-а (2000, 2001.); Фонд за хуманитарно право „Отмице и нестанци не-Албанаца на Косову“ (2001.); Фонд за хуманитарно право „Косовска књига памћења“ (<http://www.kosovomemorybook.org>); УНМИК-ова канцеларија за нестала лица и судску медицину, Извештај о активностима 2002-2004; Европски суд за људска права, *Бехрами и Бехрами против Француске и Сарамати против Француске, Немачке и Норвешке*, бр. 71412/01 и 78166/01, одлука од 2. маја 2007; Међународна комисија за нестала лица, „Ситуација на Косову: попис“ (2010.); подаци које је издао Високи комесар Уједињених нација за избеглице (доступни на адреси www.unhchr.org) и Међународни комитет Црвеног крста (доступни на адреси <http://familylinks.icrc.org/kosovo/en>).

30. У међувремену, припадници неалбанске заједнице – углавном, али не само, Срби, Роми и словенски муслимани, као и косовски Албанци за које се сумња да су сарађивали са српским властима – постали су мета распрострањених напада од стране наоружаних групација косовских Албанаца. Тренутне процене у вези са бројем расељених косовских Срба крећу се између 200.000 и 210.000. Док је већина косовских Срба и другог неалбанског становништва побегла у ужу Србију и суседне земље, они који су остали постали су жртве системских убистава, отмица, насумичног притварања, сексуалног и родног насиља, пребијања и злостављања.
31. Иако постоји спор око бројки, процењује се да је више од 15.000 лица усмрћено или нестало током и одмах након косовског сукоба (1998-2000. године). Више од 3000 етничких Албанаца и око 800 Срба, Рома и чланова других мањинских заједница нестало је током овог периода. Пронађено је више од половине несталих лица и њихови посмртни остаци идентификовани су до краја 2010. године, док се, од октобра 2012. године, 1766 лица и даље води као нестало код Међународног комитета Црвеног крста (МКЦК).
32. Од јула 1999. године, у склопу напора да се на Косово врати спровођење закона у оквиру владавине права, СПГС је затражио од држава чланица УН-а да подрже постављање 4718 чланова међународне полиције као цивилне компоненте УНМИК-а. Задатак полиције УНМИК-а био је да саветује КФОР у вези са полицијским питањима док полиција не добије довољан број чланова да преузме пуну одговорност за спровођење закона и да ради на развоју косовске полицијске службе. До септембра 1999. године, приближно 1100 међународних полицајаца распоређено је у УНМИК-у.
33. Распоређивање полиције УНМИК-а углавном је завршено до децембра 2000. године, са 4400 чланова особља из 53 земље, и УНМИК је преузео примарну одговорност за спровођење закона у свим крајевима Косова осим у Митровици. Према годишњем извештају полиције УНМИК-а из 2000. године, њој је пријављено 351 киднаповање, 675 убистава и 115 силовања у периоду од јуна 1999. до децембра 2000. године.
34. Услед колапса управљања правдом на Косову, УНМИК је јуна 1999. године успоставио ванредан правосудни систем. Он се састојао од ограниченог броја домаћих судија и тужилаца и функционисао је све до почетка рада редовног правосудног система, јануара 2000. године. Фебруара 2000. године, УНМИК је одобрио именовање међународних судија и тужилаца, најпре у области Митровице, а касније широм Косова, да би ојачао домаћи правосудни систем и гарантовао његову непристрасност. Од октобра 2002. године, домаћи правосудни систем састојао се од 341 домаћег и 24 међународне судије и тужилаца. Јануара 2003. године, Генерални секретар УН-а, при подношењу извештаја Савету безбедности о спровођењу Резолуције 1244 (1999) констатовао је да систем полиције и правосуђа на Косову у то време „добро функционише“ и да је „одржив“.
35. Јула 1999. године, Генерални секретар УН-а изјавио је у извештају Савету безбедности да УНМИК већ сматра да је питање несталих лица посебно акутан проблем у погледу људских права на Косову. Новембра 1999. године, при полицији УНМИК-а је основана Јединица за нестала лица (ЈНЛ), која је била задужена за истраживање могуће локације несталих лица и/или гробних места. ЈНЛ, заједно са

Централном јединицом за кривичну истрагу (ЦЈКИ) полиције УНМИК-а, а касније наменска Јединица за истрагу ратних злочина (ЈИРЗ), била је одговорна за кривичне аспекте предмета несталих лица на Косову. Маја 2000. године, успостављена је Комисија за проналажење и идентификацију жртава (КПИЈЖ), којом председава УНМИК, ради проналажења, идентификације и предавања посмртних остатака. Од јуна 2002. године, новооснована Канцеларија за нестала лица и судску медицину (КНЛСМ) при УНМИК-овом Одељењу правде (ОП) постала је једини орган који је овлашћен да утврди где се налазе нестала лица, идентификује њихове посмртне остатке и врати их њиховим породицама. Почевши од 2001. године, на основу Меморандума о разумевању (МоР) између УНМИК-а и Међународне комисије за нестала лица (МКНЛ) са седиштем у Сарајеву, допуњеног додатним споразумом из 2003. године, МКНЛ је спроводио идентификацију посмртних остатака путем ДНК анализе.

36. Дана 9. децембра 2008. године, одговорности УНМИК-а у области полиције и правосуђа на Косову су престале, а Мисија владавине права Европске уније на Косову (ЕУЛЕКС) преузела је пуну оперативну контролу у области владавине права, након саопштења председника Савета безбедности Уједињених нација, 26. новембра 2008. године (S/PRST/2008/44), којим се поздравља даље ангажовање Европске уније на Косову.
37. Истог дана, УНМИК и ЕУЛЕКС су потписали Меморандум о разумевању о модалитетима и правима и обавезама које проистичу из преноса УНМИК-ових предмета ЕУЛЕКС-у и повезаних списа који се тичу истрага, оптужница и других активности које су у току, а које су предузели УНМИК-ови међународни тужиоци. Убрзо након тога, потписани су слични споразуми у вези са списима којима су се бавиле међународне судије и полиција УНМИК-а. Сви споразуми су обавезивали ЕУЛЕКС да УНМИК-у пружи приступ документима који се односе на активности које су УНМИК-ови органи претходно предузели. Између 9. децембра 2008. и 30. марта 2009. године, сви списи кривичних предмета које су поседовали УНМИК-ов ОП и полиција УНМИК-а требало је да буду предати ЕУЛЕКС-у.

В. Околности везане за убиство г. Радислава Јовановића и нестанак гђе Јованке Митић, г. Станислава Митића, г. Станислава Марковића и г. Божидара Јовановића у селу Муштутиште, јуна 1999. године

38. Жалиоци наводе да су чланови њихових породица, гђа Јованка Митић, г. Станислав Митић, г. Станислав Марковић, г. Радислав Јовановић и г. Божидар Јовановић били међу приближно 15-20 Срба који су остали у селу Муштутиште, у општини Сува Река, након доласка КФОР-а јуна 1999. године. Жалиоци наводе да су њихови сродници нестали јуна 1999. године током напада ОВК на село. До данас се не зна где се налазе њихови сродници.

Нестанак гђе Јованке Митић и г. Станислава Митића (предмети бр. 63/09, 64/09, 65/09, 66/09, 109/09)

39. Први жалилац је син гђе Јованке Митић (предмет бр. 63/09) и г. Станислава Митића (предмет бр. 64/09). Други жалилац је такође син гђе и г. Митића (предмети бр. 65/09 и 66/09). Трећи жалилац је кћерка гђе и г. Митића (предмет бр. 109/09).

40. Жалиоци у предметима бр. 63-66/09 и 109/09 наводе да нису били присутни у селу када су нестали гђа Јованка Митић и г. Станислав Митић и да им је информације о релевантним догађајима дала њихова бака, Т. Ј, која је имала приближно 90 година у време када су се догађаји одиграли.
41. Први жалилац наводи да је последњи пут видео своје родитеље 13. јуна 1999. године док се спремао да са својом породицом оде у ужу Србију из безбедносних разлога. Он наводи да су његови родитељи остали да чувају њихову кућу и имање, уверени да нико неће наудити старим људима попут њих. Он такође наводи да су им се, дан касније, у конвоју који се кретао ка ужој Србији, придружили неки суседи који су првобитно остали у Муштутишту. Њихови суседи су изјавили да су „једва успели да преживе“ током претходне ноћи проведене у Муштутишту и да оно мало Срба који су још увек били тамо, међу којима и Т. Ј, гђа и г. Митић, г. Радислав Јовановић и г. Божидар Јовановић, нису имали средства да напусте село.
42. Жалиоци наводе да је, према причи Т. Ј, 11. јуна 1999. године или каснијег датума, група непознатих лица, са оружјем и у униформама ОВК, ушла у село. Они су убили сина Т. Ј, г. Радислава Јовановића (видети испод, §§ 46-47) пред њом. Након убиства њеног сина, Т. Ј. је намеравала да оде до куће своје кћерке, гђе Јованке Митић, и зета г. Станислава Митића, како би се уверила да су још увек живи, али није успела да дође до њихове куће јер су је непозната лица одвела у оближњу полицијску станицу где су је „Албанци“ држали три дана. Током овог периода, посећивао ју је доктор по имену „Сали“ и доносио јој храну. Након што је пуштена на слободу, на путу до куће, деца су бацала камење на њу и плувала је. Вратила се у своју кућу и провела шест дана спавајући у штали са стоком, а два именована суседа албанске националности доносила су јој храну. Исти суседи, у намери да је заштите, обавестили су о њој војнике КФОР-а. Они су је одвели у призренску Богословију. Жалилац у предмету бр. 109/09 наводи да је Т. Ј. такође била сведок убиства своје суседкиње, С. Ж. и њене трогодишње кћерке, које је починио ОВК.
43. Жалиоци наводе да је нестанак гђе и г. Митић пријављен МКЦК-у, Црвеном крсту Југославије, КФОР-у, УНМИК-у, Министарству унутрашњих послова Србије и Међународном тужилаштву у Приштини. Жалилац у предмету бр. 162/09 наводи да је она пријавила нестанак једино МКЦК-у и да није успоставила контакт са УНМИК-ом.
44. Жалилац у предметима бр. 63/09 и 64/09 наводи да је, путем МКЦК-ове службе за проналажење, контактирао албанске суседе поменуте изнад у § 42, у нади да ће од њих добити више информација; међутим, они су изјавили да су отишли у Албанију и да по повратку нису наишли ни на једног од оних људи који су остали у селу. Он наводи да је такође „поднео захтев за ДНК тестирање“, али није конкретно навео када нити код које институције. Затим је, датума који није назначен, отишао на изложбу одеће несталих лица у Грачаници, али није могао да препозна ништа што је припадало његовим родитељима.
45. Жалиоци су доставили МКЦК-ове захтеве за проналажење гђе и г. Митића, у којима је 13. јун 1999. године наведен као датум њиховог нестанка. Њихова имена се налазе на два списка несталих особа, које је МКЦК проследио полицији УНМИК-а 12.

октобра 2001, односно 11. фебруара 2002. године, за које су прикупљени анте-мортем подаци. Имена г. и гђе Митић такође се налазе у базама података које су саставили УНМИК-ов КНЛСМ и МКНЛ; у ставкама које се тичу г. и гђе Митић у МКНЛ-овој бази података на мрежи³, у релевантним деловима стоји: „Прикупљен довољан број референтних узорака“ и „Није пронађен подударни ДНК“.

Убиство г. Радислава Јовановића (предмет бр. 300/09)

46. Шести жалилац је син г. Радислава Јовановића. У својој жалби уложеној Комисији, жалилац је навео да је његов отац „отет у Муштутишту 13. јуна 1999. године“ док је жалилац био са својом мајком, Т. Ј. У каснијим поднесцима Комисији, жалилац је такође споменуо сведочење Т. Ј, према коме су г. Радислава Јовановића убили чланови ОВК у њеном присуству (видети § 42 изнад).
47. Жалилац је такође потврдио да до данас нису пронађени посмртни остаци његовог оца. Заиста, МКЦК-ов захтев за проналажење г. Радислава Јовановића, у коме је 14. јун 1999. године назначен као датум његовог нестанка, још увек је отворен. Име г. Радислава Јовановића такође се налази у бази података коју је саставио МКНЛ; у ставци која се тиче г. Радислава Јовановића и у МКНЛ-овој бази података на мрежи, у релевантним пољима стоји „прикупљен довољан број референтних узорака“ и „није пронађен подударни ДНК“.

Нестанак г. Станислава Марковића (предмети бр. 113/09 и 162/09)

48. Четврти жалилац је супруга г. Станислава Марковића (предмет бр. 113/09). Пети жалилац је син г. Станислава Марковића (предмет бр. 162/09).
49. Жалиоци наводе да је 11. јуна 1999. године, што представља датум када је већина српских „сељака“ почела да напушта Муштутиште у страху од „албанских терориста“, г. Станислав Марковић одвео стоку на испашу ван села. Од тог дана се не зна где се он налази.
50. Жалилац у предмету бр. 162/09 наводи да је „18 сељака“ из Муштутишта отето од стране ОВК истог дана када је отет и његов отац. У том тренутку, војници КФОР-а су већ били ушли у општину Сува Река. Он наводи да је његова породица чула различите приче о нестанку његовог оца. Према наводу Т. Ј. (видети § 40 изнад), он је убијен 20. или 21. јуна 1999. године; она је чула лавез паса г. Станислава Марковића, а затим пуцањ из ватреног оружја, и потом ништа више. Према једној другој причи, он је био сам у Сувој Реци када је отет. Према трећој причи из непознатог извора, он је киднапован и одведен у село Грковце, где је присиљен да ради као пастир.
51. Жалиоци наводе да су пријавили нестанак МКЦК-у, Црвеном крсту Југославије, полицији УНМИК-а и Међународном тужиоцу (МТ) у Приштини; међутим, „нису

³ База података МКНЛ-а је доступна на адреси: http://www.icmp.org/fdmsweb/index.php?w=mp_details&l=en (прегледано 12. марта 2014.).

добили никакву повратну реакцију“. Жалилац у предмету бр. 162/09 наводи да је у барем пет наврата ишао у село Муштутиште како би се распитао о свом оцу код суседа, али наводно они нису знали ништа о томе.

52. Жалиоци су доставили МКЦК-ов захтев за проналажење г. Станислава Марковића у коме је 12. јун 1999. године назначен као датум његовог нестанка. Његово име се налази на два списка несталих особа, које је МКЦК проследио полицији УНМИК-а 12. октобра 2001, односно 11. фебруара 2002. године, за које су прикупљени анте-мортем подаци. Име г. Марковића се такође налази у базама података које су саставили УНМИК-ов КНЛСМ и МКНЛ; у ставци која се тиче г. Марковића у МКНЛ-овој бази података на мрежи⁴, у релевантним деловима стоји „прикупљен довољан број референтних узорака“ и „није пронађен подударни ДНК“.

Нестанак г. Божидара Јовановића (предмет бр. 301/09)

53. Седми жалилац је супруга г. Божидара Јовановића.

54. Жалилац наводи да су њеног супруга, г. Божидара Јовановића, отела непозната лица 11. јуна 1999. године. Она наводи да је он „остао код своје куће у Муштутишту пошто је веровао да ће Мисија УН-а заштитити становнике Косова и Метохије“.

55. МКЦК-ов захтев за проналажење г. Божидара Јовановића још увек је отворен. Његово име се налази у КНЛСМ-овој бази података и на списку несталих лица који је МКЦК доставио полицији УНМИК-а 11. фебруара 2002. године, за које су прикупљени анте-мортем подаци, као и у базама података које су саставили УНМИК-ов КНЛСМ и МКНЛ. У релевантним пољима ставке у бази података на мрежи коју води МКНЛ⁵ у вези са г. Јовановићем наведено је следеће: „прикупљено довољно референтних узорака“ и „није пронађен подударни ДНК“.

Наводи Центра за хуманитарно право у погледу догађаја у Муштутишту

56. Према наводима Центра за хуманитарно право, који су засновани на изјавама сведока, већина становника је напустила Муштутиште одмах након повлачења Војске Југославије и српске полиције са Косова, док је у селу остало само 25, углавном старијих, људи. Пошто у селу није било телефона, чланови породица нису могли да контактирају оне који су остали у селу. Локални свештеник, Ф. И, обавестио је породице да је последњи пут видео Србе из Муштутишта 15. јуна 1999. године. Неколико дана касније, село је окупирао ОВК и он је био спречен да оде тамо; међутим, људи који су касније пролазили кроз Муштутиште рекли су му да је место насељено.

57. Центар за хуманитарно право се такође позива на сведочење Т. Ј. (видети § 40 изнад), коју је наводно отео ОВК у Муштутишту 13. јуна 1999. године и пустио је на слободу убрзо након тога. Т. Ј. је испричала свом унуку да је ОВК „спалио њеног сина живог у његовој кући“ (предмет бр. 300/09), убио гђу „Јовану“ Митић, г. Станислава

⁴ База података МКНЛ-а је доступна на адреси: http://www.icmp.org/fdmsweb/index.php?w=mp_details&l=en (прегледано 22. марта 2014.).

⁵ База података МКНЛ-а је доступна на адреси: http://www.icmp.org/fdmsweb/index.php?w=mp_details&l=en (прегледано 12. марта 2014.).

Митића (предмети бр. 63-66/09, 109/09), г. Божу Митића као и С. Ж. и њено трогодишње дете. Према наводима Центра за хуманитарно право, г. Божидар Јовановић (предмет бр. 301/09) води се као нестало лице од 15. јуна 1999. године, али се нигде не помиње г. Станислав Марковић (предмети бр. 113/09 и 162/09).

С. Истрага

58. У овом предмету, Комисија је од УНМИК-а примила истражне документе који су се претходно налазили код УНМИК-овог КНЛСМ-а и ЈИРЗ-а полиције УНМИК-а. Комисија напомиње да је УНМИК потврдио да су достављена сва доступна документа.
59. Што се тиче објављивања података садржаних у списима, Комисија подсећа да је УНМИК Комисији ставио на располагање истражне списе ради разматрања уз обавезу чувања поверљивости података. У том погледу, Комисија мора појаснити да, иако њена процена овог предмета проистиче из детаљног разматрања доступне документације, објављује се само ограничен број информација из ње. Стога је у следећим пасусима наведен преглед релевантних истражних корака које су предузели истражни органи.
60. У истражном спису наводи се да су истраге убиства г. Радислава Јовановића и нестанка гђе Јованке Митић, г. Станислава Митића, г. Станислава Марковића и г. Божидара Јовановића спроведене у различитим временским периодима и да су их спровеле различите истражне јединице полиције УНМИК-а, онако како следи у наставку текста.

Истрага нестанка гђе Јованке Митић и г. Станислава Митића

61. Предмети несталих лица ЈНЛ-а полиције УНМИК-а, у погледу нестанка г. Станислава Митића и гђе Јованке Митић, отворени су под бр. 2002-000208 и 2002-000249, тим редоследом.
62. Истражни спис садржи ЈНЛ-ове Обрасце за идентификацију жртве у погледу г. Станислава Митића и гђе Јованке Митић. У прилогу списка дати су обрасци са анте-мортем подацима, без датума, за сваку од несталих особа, које је претходно сакупио МКЦК у Београду. У овим обрасцима наводи се да су супруг и супруга нестали заједно; да их је њихов син, жалилац Слави Митић, оставио у Муштутишту 23. јуна 1999. године; и да се од тог дана не зна где се они налазе. У обрасцу са анте-мортем подацима се такође налази и пуна адреса другог жалиоца, г. Славија Митића, укључујући његов број телефона. Образац са анте-мортем подацима у погледу гђе Јованке Митић такође садржи комплетне податке за контакт Т. Ј, мајке овог несталог лица, укључујући адресу и број телефона у ужој Србији (видети § 40 изнад).
63. У ставкама ЈНЛ-овог Извештаја о наставку случаја у погледу предметног списка бр. 2002-000208 назначено је да су између 29. марта и 8. новембра 2002. године сви анте-мортем подаци г. Станислава Митића унети у ЈНЛ-ову базу података, онако како су добијени од МКЦК-а. У ЈНЛ-овом извештају о наставку случаја по питању предметног списка бр. 2002-000249 наводи се да су између 4. априла и 19. децембра

2002. године анте-мортем подаци гђе Јованке Митић унети у ЈНЛ-ову базу података онако како их је доставио МКЦК.

64. Истражни спис такође садржи два, скоро идентична извештаја о анте-мортем истрази коју је спровео ЈНЛ полиције УНМИК-а, од којих се један тиче нестанка г. Станислава Митића (бр. 1154/ИНВ/04, са датумом 22. децембар 2004 – 24. децембар 2004. године), а други нестанка гђе Јованке Митић (бр. 0989/ИНВ/04, са датумом 9. децембар – 24. децембар 2004. године). У оба извештаја се наводи да су г. и гђа Митић нестали 23. јуна 1999. године у Муштушту; да је случај пријављен МКЦК-у у Београду; и да је 2002. године отворен ЈНЛ-ов досије. У пољу „Сажетак података неопходних за почетак истраге, прибављених до данашњег дана“ у извештајима стоји „није доступан неопходан број података у Обрасцу за идентификацију жртве“. У пољу „Даља истрага“ ових извештаја стоји да су истражитељи покушали да контактирају блиске сроднике жртве, али „то није било могуће пошто те особе нису биле доступне чак ни за телефонски разговор“. У извештајима такође стоји: „У овом тренутку, по питању овог предмета нису доступни сведоци“ и, затим, подељаним словима, „овај случај захтева додатну истрагу“. Закључак истражитеља је био да предмети треба да остану „на чекању“ код ЈИРЗ-а. У извештајима се наводи да их је прегледао и одобрио Шеф истраге ЈНЛ-а.
65. Истражни спис такође обухвата Извештај о прегледу анализе случаја УНМИК-овог ЈИРЗ-а, датиран на 15. септембар 2008. године, у погледу нестанка гђе Јованке Митић (ЈНЛ-ов предмет бр. 2002-000249). У пољима „Приоритет предмета“, „Статус“ и „Разлог“ извештаја наводи се, тим редоследом: „Низак“, „На чекању“ и „Чекају се додатне информације“. У пољу „Примедбе службеника који врши преглед“ извештаја наводи се: „У досијеу није присутан довољан број података у вези са идентификацијом НЛ-а. Случај може бити остављен на чекању до добијања додатних информација“. У пољу које се тиче „Узимања узорака крви ради обављања анализе ДНК“, наводи се да не постоје подаци да ли су чланови породице дали узорке крви ради идентификације.

Истрага убиства г. Радислава Јовановића

66. Истражни спис садржи „Образац о допуни/наставку“, који је сачинила полиција УНМИК-а, датиран на 6. децембар 2001. године, који се тиче убиства г. Радислава Јовановића. У извештају се наводи да је 5. децембра 2001. године, истражитељ полиције УНМИК-а посетио православног свештеника А. [Н.] у Призрену, који је изјавио да је био у контакту са једном од особа, Т. Ј, која би могла да буде сведок убиства. Према наводу свештеника, Т. Ј. је присуствовала убиству свог сина, г. Радислава Јовановића, у селу Муштуште, јуна 1999. године. Њу су, након тог догађаја, војници КФОР-а довели у православну цркву у Призрену и касније се преселила у ужу Србију. Свештеник је још увек био у контакту са овим сведоком, до ког је могло лако да се дође ради додатних информација о овом случају. Он је полицији УНМИК-а такође доставио списак Срба из села Муштуште, Дворане и Поповљане, који се још увек воде као нестали. Списак, који се налази у прилогу извештаја, садржи имена и презимена 22 нестала лица, од којих је 16 из Муштушта, укључујући г. Радислава Јовановића, г. Станислава Митића, гђу Јованку Митић, г. Станислава Марковића и г. Божидара Јовановића. У извештају даље стоји да је

истражитељ проверио да ли се име г. Радислава Јовановића налази у бази података ЦЈКИ-ја али није могао да пронађе ниједан запис који одговара том имену.

67. У спису се такође налази интерни меморандум ЦЈКИ-ја, датиран на 6. децембар 2001. године, у чијем пољу „Предмет“ стоји „Могући нови спис“; у тексту меморандума тражи се да службеници ЦЈКИ-ја потврде да су извршили упис предмета који се тиче убиства г. Радислава Јовановића. У случају да се не изврши упис, тражи се доношење одлуке о томе „како решити овај случај“.
68. Првобитни извештај, датиран на 8. децембар 2001. године, приложен је уз истражни спис и полиција УНМИК-а је забележила случај г. Радислава Јовановића као убиство. У извештају се помиње сведок (особа Т. Ј, овде назначена као Д. Ј), од кога још увек није узета изјава.
69. Дана 11. децембра 2001. године, истражитељ ЦЈКИ-ја је затражио од Обавештајне јединице америчког КФОР-а да провере да ли се у њиховој бази података налазе информације у погледу случаја г. Радислава Јовановића. Дана 13. децембра 2001. године, исти истражитељ затражио је од ЈНЛ-а да у својој бази података поново провере информације везане за г. Радислава Јовановића и да провере списак осталих несталих лица из села Муштуште, Дворане и Поповљане (видети § 66 изнад).
70. У Обрасцу о допуни/наставку случаја, датираном на 11. јануар 2002. године, наводи се да је истражитељ ЦЈКИ-ја 10. јануара 2002. године посетио православног свештеника А. Н. у Призрену како би од њега прикупио додатне информације о наводном убиству г. Јовановића. У овом извештају се налази податак, који је доставио свештеник, да су војници КФОР-а одвели Т. Ј. у православну цркву у Призрену. Она му је рекла да су њеног сина, у њеном присуству, убили „клинци“ из Муштушта, чија имена нису наведена. Свештеник није знао да ли је тело г. Јовановића сахранио КФОР ни где је оно сахрањено. Свештеник је такође изјавио да Т. Ј, којој је у том тренутку било 93 године, живи у ужој Србији код своје родбине.
71. У ЈИРЗ-овом меморандуму датираном на 30. септембар 2003. године, дана 25. септембра 2003. године истражитељи су контактирали свештеника А. Н. (поменутог изнад у § 66) у Призрену, који их је упутио како да ступе у контакт са Т. Ј. Истог дана, позвали су Т. Ј. телефоном и питали је да ли би полиција УНМИК-а могла да обави разговор са њом на њеној адреси у ужој Србији. Дана 1. октобра 2003. године, нећак Т. Ј. контактирао је полицију УНМИК-а и обавестио је да може да обави разговор у његовој кући, где живи Т. Ј, под условом да поседује одобрење српске полиције.
72. Дана 2. октобра 2003. године, истражитељи су проверили списак несталих лица који им је дао свештеник А. Н. на основу ЈНЛ-ове базе података. Из списка приложеног уз меморандум, чини се да је, од укупно 23 особе чија су се имена налазила на њему, 10 особа уписано као нестало, укључујући г. Радислава Јовановића, г. Станислава Митића, гђу Јованку Митић, г. Станислава Марковића и г. Божицара Јовановића.
73. Спис садржи изјаву свештеника А. Н. која је дата 10. октобра 2003. године. У својој изјави, А. Н. је навео да је био свештеник у Муштушту пет година пре него што је

отишао, 16. јуна 1999. године, страхујући за свој живот и за живот чланова своје породице. Према његовом наводу, након доласка НАТО трупа, све српске куће у селу су биле уништене, а многи људи су нестали, што је он већ пријавио полицији УНМИК-а децембра 2001. године. Почетком јула 1999. године, приближно 15 дана након што је отишао из Муштутишта, срео је Т. Ј. у згради православне Богословије у Призрену, где ју је довео КФОР. Она му је рекла да је присуствовала убиству свог сина. Она је остала у Призрену четири или пет месеци а затим је отишла да живи код својих рођака у ужој Србији. Свештеник је показао истражитељима рушевине куће Т. Ј. у Муштутишту како би они могли да их сликају.

74. По захтеву УНМИК-овог ЦЈКИ-ја, датираним на 30. септембар 2003. године, Министарство унутрашњих послова Србије је организовало да полиција УНМИК-а узме изјаву Т. Ј. у кући њеног нећака у ужој Србији. У својој изјави, датираној на 6. новембар 2003. године, Т. Ј. је изјавила да је по доласку КФОР-а већина становника села Муштутиште отишла из њега, али су она и њен син Радислав Јовановић остали. У недељу, 15. или 16. јуна 1999. године, четири припадника ОВК наоружана пушкама и ножевима дошла су у њихову кућу. Након краћег разговора и препирке, један од њих је упуцао г. Радислава Јовановића. Комшиница С. Ж. је изашла након што је чула пуцњаву. Т. Ј. је видела да су четворица мушкараца довукли тело њеног сина у њену кућу, претражили је у потрази за вредним предметима, а затим су по њему попрскали бензин и запалили га. Она је провела ноћ у кући своје комшинице; када се сутрадан вратила у своју кућу, затекла ју је спаљену. Била је у свом дворишту тог поподнева када је чула пуцње који су долазили из куће С. Ж.; након пола сата, видела је да и та кућа гори. Касније тог дана, два „Албанца“ одвела су је у „бившу полицијску станицу“ која је била „пуна војника ОВК албанске националности“; тамо је држана три дана и три ноћи. Она је навела да ју је доктор Албанац из села, кога је идентификовала као „сина особе Р“, посетио и донео јој нешто за јело и пиће као и лекове. Т. Ј. га је замолила да оде до куће њеног зета да провери да ли су гђа Јованка Митић и г. Станислав Митић још увек живи. Пошто се доктор никада није вратио, она је мислила да су они такође убијени. Након што је пуштена на слободу, вратила се до остатака своје спаљене куће и провела недељу дана у старој кући у дворишту. Након тога, једна комшиница албанске националности, гђа Х, рекла је да ће позвати КФОР пошто више не може да јој гарантује безбедност. Тада су дошли војници немачког КФОР-а и одвели је у призренску Богословију где је остала до јануара 2000. године и тамо је упознала свештеника А. Н. Након што се преселила у ужу Србију, дала је изјаву о овим догађајима Министарству унутрашњих послова Србије. Т. Ј. је изјавила да није познавала ниједног припадника ОВК и да је горепоменути доктор једина особа коју је познавала. Описала је особу која је убила њеног сина, али није била сигурна да би могла да га препозна на фотографији. Додала је да је, колико је њој познато, једина преживела особа од 23 Срба који су се налазили у Муштутишту када је убијен њен син; није именовала ниједног другог сведока. Није знала да ли су починиоци касније однели и сахранили тело њеног сина или је тело још увек под рушевинама куће, па је затражила од истражитеља да утврде шта је истина. Кад су је истражитељи питали да ли зна особу Ф. Б. (дати су име и презиме), чије име је исписано на рушевинама куће, као што је приказано на фотографијама, Т. Ј. је одговорила да је он из места близу Муштутишта. Позивајући се на документ Министарства унутрашњих послова Србије, истражитељи су замолили Т. Ј. да потврди да ли је истина да је њен син избоден пре него што је упуцан. Она је то негирала. Када су је истражитељи упитали о њеној комшиници С. Ж. и њеној кћерки,

Т. Ј. је одговорила да, пошто је чула пуцње који су долазили из њене куће и видела кућу како гори, мисли да су они убијени у кући. Она је такође идентификовала рушевине своје куће на шест фотографија куће коју је свештеник А. Н. показао истражитељима УНМИК-а (видети § 73).

75. У истражном дневнику полиције УНМИК-а у погледу овог случаја наводи се да су 25. новембра 2003, а затим и 28. новембра 2003. године, истражитељи УНМИК-а контактирали свештеника А. Н. код кога су се распитивали о доктору Албанцу из села Муштуште; међутим, он није могао да им каже његово име.
76. У ЈИРЗ-овом Извештају о истрази, од 25. новембра 2003. године, истражитељ одговоран за предмет изјавио је да је обављен разговор са обоје доступних сведока по предмету (свештеником А. Н. и Т. Ј.). Ниједно од њих двоје није могло да „именује или идентификује“ било ког од починилаца. Што се тиче доктора Албанца кога је поменула Т. Ј. („син особе Р“), ни она није могла да каже његово пуно име. Истражитељ је стога дао препоруку да се случај затвори „док се не појаве нове информације“ и да се ЈНЛ-у проследи потпун списак несталих лица који им је дао свештеник, како би могли да их упишу. По овој препоруци, писмом датираним на 20. јануар 2004. године, МТ Окружног јавног тужилаштва у Призрену затражио је од ЦЈКИ-ја да обустави случај. Према мишљењу тужиоца, на основу доступних информација „нису постојали докази за покретање судске истраге“ и не може се предузети никаква даља активност по том питању осим уколико сведок не достави додатне информације о починиоцима.
77. У интерном меморандуму датираним на 14. март 2004. године, ЦЈКИ је доставио ЈНЛ-у списак несталих особа из села Муштуште, Дворане и Поповљане, како би ЈНЛ предузео одговарајуће активности. У погледу случаја везаног за г. Радислава Јовановића, ЦЈКИ је изјавио да, пошто је у току затварање предмета, они траже од ЈНЛ-а да потврди да ли се његови посмртни остаци још увек налазе у кући Т. Ј.
78. Без обзира на одлуку МТ-а да обустави решавање случаја, чини се да је истрага поново покренута неколико месеци касније, по захтеву начелника ОП-а. У истражном спису се налази интерни меморандум од 3. августа 2004. године који је начелник Кривичног одељења ОП-а доставио начелнику ЦЈКИ-ја Јединице за ратне злочине и команданту ЦЈКИ-ја. У меморандуму, чији предмет гласи „Наводи о ратним злочинима – жртва: Радован ЈОВАНОВИЋ“, наводи се да је у току прослеђивање списка који се тиче убиства г. Јовановића као и отмице г. Станислава Митића и гђе Јованке Митић од стране ОВК. У документу се даље наводи да „с обзиром на наводе у погледу овог случаја, истрагу би требало да спроведе полиција УНМИК-а, а не службеник локалног КПС-а. С тим у складу, ми бисмо затражили да се овај предмет достави одељењу за анализе како би се извршио почетни преглед, евалуација и дале препоруке за спровођење даљих активности“. У прилогу меморандума налази се писмо датирано на 2. фебруар 2004. године које је Координациони центар за Косово и Метохију Владе Србије (КЦКМ) упутио „Окружном тужилаштву у Призрену“, у коме су детаљно изложени наводи Т. Ј. у погледу убиства г. Јовановића, отмице г. Станислава Митића и гђе Јованке Митић, као и убиства С. Ж. и њене трогодишње кћерке, и у коме се тражи да се обави и снимни разговор са Т. Ј.

79. Спис садржи копију електронске поруке датиране на 10. септембар 2004. године коју је службеник ОП-а вероватно упутио ЦЈКИ-ју. У електронској поруци се наводи: августа 2004. године „затражили смо од Јединице РЗ-а да изврши почетни преглед писма КЦКМ-а по питању убиства Радислава Јовановића ... према мојој евиденцији, везано за овај случај постоји спис ЦЈКИ-ја бр. 2001-00114. Циљ ове електронске поруке јесте да се провери да ли је било нових дешавања. Разговор обављен са старијим сведоком изгледа је једина шанса да се изврши напредак по питању овог предмета“.
80. Предмет г. Радислава Јовановића такође је уписан код ЈИРЗ-а полиције УНМИК-а под бр. 2004-000096. Истражни спис садржи Извештај о анте-мортем истрази, датиран на 7. април 2005. године, у погледу предмета г. Радислава Јовановића (бр. 2004-000096), С. Ж. (бр. 2005-000002), и кћерке С. Ж. (бр. 2005-000003). У извештају се наводи да је 9. јануара 2003. године извесни С. Ј. пријавио надлежним органима да су јуна 1999. године г. Радислав Јовановић и његови суседи С. Ж. и њена кћерка киднаповани из њихових кућа у Муштушту од стране наоружаних припадника ОВК. У пољу „Даља истрага“ овог извештаја стоји да је 5. априла 2005. године полиција УНМИК-а контактирала С. Ј. путем телефона. Он им је рекао да је његова пријава заснована на причи Т. Ј. (овде под иницијалима Д. Т.), која је видела починиоце. Према пријави, Т. Ј. је тада имала 95 година и са њом није могао да се обави телефонски разговор јер је имала проблема са слухом. Из тог разлога, истражитељ је дао препоруку да група истражитеља посети сведока у ужој Србији како би добила прецизнију причу о тим догађајима. У пољу „Сведоци са којима је обављен разговор“ извештаја стоји „Ни са једним није обављен разговор“. Истражитељ је такође дао препоруку да случај треба да остане „отворен и на чекању“ код ЈРЗ-а. Извештај је потписао начелник истраге ЈРЗ-а.
81. У ЈИРЗ-овом Извештају о анализи случаја, датираном на 24. новембар 2007. године, са унакрсном референцом на ЈНЛ-ов предмет бр. 2001-00114, у пољу „Сажетак злочина“ стоји да је 16. јуна 1999. године група наоружаних Албанаца са ознакама ОВК ушла у кућу где је живела Т. Ј, у селу Муштуште. Они су започели расправу са г. Радиславом Јовановићем, сином Т. Ј, и упуцали га; Т. Ј. је присуствовала убиству. Након тога су бензином попрскали тело г. Радислава Јовановића, одвукли га у једну од соба и запалили кућу. Затим су одвели Т. Ј. у бившу полицијску станицу коју је запосео ОВК и илегално је држали притворену тамо три дана. Она више никада није видела свог сина. У пољу „Укупан број жртава“ наведено је „3“; у пољу „Број изјава жртава“ стоји „1“; у пољу „Број познатих сведока“ и у пољу „Број изјава сведока“ стоји „2“. У пољу „Кратак опис доказа“ стоји „Нема доказа. Све изјаве су уредно забележене“. На крају извештаја, истражитељ наводи да је дата препорука да се предмет затвори због недостатка доказа. Према наводу истражитеља, постојала је само једна могућност да се идентификују починиоци, и то путем сведочења Т. Ј. Међутим, мајка жртве „није могла да идентификује никог на фотографијама нити да нам у својој изјави пружи било какве друге релевантне податке везане за починиоце“. Истражитељ је такође напоменуо да је сведок у том тренутку био „добро зашао у године (95)“ и да је живео у ужој Србији. Из тог разлога, дата је препорука да се привремено затвори случај „док не буду сакупљени нови докази“.
82. Спис такође садржи извод УНМИК-овог ЈИРЗ-а, сачињен 15. децембра 2007. године, у вези са предметом бр. 2001-00114, у коме стоји да је предмет уписан 16.

децембра 2001. и ажуриран 14. марта 2004. године. У извештају се наводи да „након што су испитани и након што су им показане фотографије, сведоци ипак нису успели да са сигурношћу идентификују ниједног од починилаца“. Након тога, у договору са МТ-ом, одлучено је да не постоји довољно доказа да би се покренула „судска истрага“ и да би спис требало ставити на „списак неактивних предмета“. У извештају се, на списку жртава, поред г. Радислава Јовановића такође налазе имена г. Станислава Митића и гђе Јованке Митић. У пољу „Сведоци“ извештаја, поред Т. Ј, такође се наводи А. Н. (свештеник).

Истрага нестанка г. Станислава Марковића

83. Изгледа да је ЈНЛ полиције УНМИК-а отворио случај несталог лица у погледу г. Станислава Марковића током 2002. године, под бројем предметног списка 2002-000166.
84. У истражном спису се налази и ЈНЛ-ов недатиран Образац за идентификацију жртве у погледу г. Станислава Марковића, предмет бр. 2002-000166, као и Образац о анте-мортем подацима који је попунио МКЦК у Београду, такође без датума. У Обрасцу о анте-мортем подацима наводи се да је г. Марковић нестао 13. јуна 1999. године, заједно са још три особе, г. Марком Марковићем, Марком Николићем и Цветом Николић, јер су они остали у својим кућама у селу Муштуште. У ставкама ЈНЛ-овог Извештаја о наставку случаја наводи се да су анте-мортем подаци у погледу г. Станислава Марковића унети су у ЈНЛ-ову базу података између 13. марта и 10. децембра 2002. године.
85. Истражни досије садржи Извештај о анте-мортем истрази ЈРЗ-а полиције УНМИК-а, који се односи на случај г. Марковића, предмет ЈНЛ-а бр. 2002-000166, који је датиран на 31. јануар 2005. године. У пољу „Подаци о сведоку“ наводи се име, презиме и место пребивалишта у ужој Србији, особе В. М, сестре несталог лица. У пољима „Даља истрага“ и „Испитани сведоци“ извештаја наводи се: „Сведок живи у ужој Србији, нема броја телефона“ и „Ниједан“. У пољу извештаја „Изјава сведока“ стоји „У извештају се наводи да је г. Марковић нестао 13. јуна 1999. године, заједно са још три особе, наиме г. Марком Марковићем, Марком Николићем и Цветом Николић, и да су нестала лица остала у својим кућама у селу“. Закључак истражитеља је да „након истрага, у овом тренутку није могуће пронаћи непристрасног сведока око места догађаја. Нема информација које указују на могућу локацију НЛ. Овај предмет треба да остане отворен и на чекању у оквиру ЈРЗ-а. Извештај је потписао начелник истраге ЈИРЗ-а.
86. У прилогу истражног списка се такође налази копија недатиране кривичне тужбе коју је против непознатих починилаца уложио жалилац г. Тодор Марковић код МТ-а Окружног јавног тужилаштва у Призрену. У тој тужби наводи се да су г. Станислава Марковића отели припадници ОВК 11. јуна 1999. године из његове куће у Муштушту и да се од тада не зна где се он налази. Нестанак је пријављен КФОР-у, који је вероватно поседовао званичан запис о томе, МКЦК-у и свим „међународним државним институцијама на Косову“. Међутим, жалилац није добио никакве информације о судбини његовог оца. У спису не постоје докази да су предузете било какве активности по основу ове кривичне тужбе.

Истрага нестанка г. Божидара Јовановића

87. Међу документима везаним за нестанак г. Божидара Јовановића налази се МКЦК-ов недатиран Образац о анте-мортем истрази у коме се наводи да је он нестао из Муштушта „13. или 14. јуна 1999. године“ и такође се наводи да су супруга и син жртве живели у колективном центру за расељена лица.
88. У прилогу списка налази се и једна страна дневног реда састанка Заједничке радне групе за идентификацију и ексхумацију, датираног на 11. децембар 2001. године. Име г. Божидара Јовановића налази се међу ставкама дневног реда и у ручно исписаној белешци поред његовог имена стоји „у току“.
89. Последњи документ у истражном спису јесте ЈНЛ-ов Извештај о наставку случаја у погледу предмета г. Божидара Јовановића, уписаног под бројем предметног списка 2003-000119. У ставци датираној на 2. мај 2003. године стоји да су тог дана унети анте-мортем подаци у ЈНЛ-ову базу података.
90. Спис такође садржи интерни меморандум начелника канцеларије УНМИК-а у Београду упућен начелнику ЈНЛ-а, као и писмо сестре жртве, упућено СПГС-у. У писму, датираном на 30. јул 2007. године, сестра г. Божидара Јовановића изјавила је, између осталог, да није добила никакве вести о свом брату који је остао у Муштушту. Она је о његовом нестанку обавестила Центар за хуманитарно право, МКЦК и Црвени крст Југославије. У ЈНЛ-овом Извештају о наставку случаја у погледу г. Божидара Јовановића наводи се да је након прве провере изгледало да у ЈНЛ-овој бази података нема ни трага о њему. У извештају се затим наводи списак ствари које ЈНЛ у Београду треба да уради (ради добијања додатних информација проверити „српску базу података у Приштини“; потражити додатне информације од Центра за хуманитарно право; проверити да ли је МКЦК прикупио анте-мортем податке и, уколико није, замолити их да то учине; након тога проследити цео спис Приштини и „обавештавати начелника канцеларије (писменим путем) о корацима предузетим у овом спису“) и у Приштини (отворити датотеку у ЈНЛ-овој бази података; унети анте-мортем податке у базу података и редовно их пратити).
91. Спис такође садржи копију друге стране одговора сестри жртве, који је потписао Директор УНМИК-овог ОП-а. У погледу нестанка г. Божидара Јовановића, у писму се наводи: „Такође схватам да нисте пријавили ствар УНМИК-овој Јединици за нестала лица. Позивам вас да то учините доласком у Канцеларију Јединице за нестала лица у Грачаници (Косово), петком између 10.00 и 14.00 часова (канцеларија се налази иза зграде општине у Грачаници). Можете доћи лично или послати блиског сродника или члана породице. Уколико то није могуће ... молим вас да контактирате УНМИК-ову Канцеларију за везу у Београду која би могла бити од помоћи надаље.

Д. ЕУЛЕКС-ово разјашњење

92. Као што је горе напоменуто (§ 5), дана 18. децембра 2009. године Комисија је затражила од ЕУЛЕКС-а да обезбеди додатне информације у вези са четрдесет и три жалбе уложене Комисији. У свом одговору од 23. марта 2010. године, службеници ЕУЛЕКС-а су објаснили да су претражили доступне изворе, укључујући списак предмета „пронађен јула 2009. године у соби 'Архива' зграде ПТЦ-а (УНМИК их није

званично предао ЕУЛЕКС-у јер нису више „активни“ већ обустављени, завршени или затворени)“.

93. У истом одговору, ЕУЛЕКС је додао да потрага није била детаљна пошто доступни извори нису пружили информације по питању следећег:
- предметима, кривичним пријавама или информацијама које полиција УНМИК-а уопште није предала тужиоцима УНМИК-а или који никад нису ни доспели до тужилаца УНМИК-а;
 - предметима које је обрађивала полиција УНМИК-а, који су затим предати локалној полицији или тужиоцима, али то није пријављено УНМИК-у нити тужиоцима ЕУЛЕКС-а;
 - многим предметима које су обрађивали тужиоци УНМИК-а пре него што је УНМИК-ов ОП формирао централизован регистар предмета 2003. године.
94. Ипак, претрага ЕУЛЕКС-ових списка довела је до информација о само два случаја наведена у захтеву Комисије од 18. децембра 2009. године. За преостали четрдесет и један случај, укључујући жалбу гђе Смиљане Ђекић (предмет бр. 109/09), нису пронађени списи, нити друге информације. ЕУЛЕКС није могао да потврди да ли су „полиција и/или тужиоци УНМИК-а уопште испитали“ случајеве за које нису пронађени списи.

III. ЖАЛБЕ

95. Жалиоци се жале на наводни пропуст УНМИК-а да ваљано истражи убиство г. Радислава Јовановића и нестанак гђе Јованке Митић, г. Станислава Митића, г. Станислава Марковића и г. Божидача Јовановића. У том погледу, Комисија сматра да се жалиоци позивају на кршење процедуралног проширења члана 2 Европске конвенције о људским правима (ЕКЉП).
96. Жалиоци се такође жале на душевну бол и патњу, које су им наводно проузроковане овом ситуацијом. У том погледу, они се ослањају на члан 3 ЕКЉП.

IV. ПРАВО

A. Наводно кршење процедуралне обавезе сходно члану 2 ЕКЉП

1. Опсег разматрања Комисије

97. При одлучивању о томе да ли сматра да је дошло до повреде члана 2 (процедуралног проширења) ЕКЉП, Комисија узима у обзир постојећу судску праксу, нарочито ону Европског суда за људска права. Међутим, Комисија је такође свесна чињенице да се жалбе упућене њој значајно разликују од оних које су поднете Суду. Као прво, тужена страна није држава, већ привремена међународна територијална управа овлашћена да обавља привремене дужности на Косову. За УНМИК се не везују никакве сумње у погледу материјалних обавеза сходно члану 2 ЕКЉП. Друго, док су они који су осумњичени за наводна убиства и/или отмице недржавни актери у ограниченом броју предмета пред Европским судом, такви су сви осумњичени у

предметима пред Комисијом, углавном, али не искључиво, повезани са сукобом. Комисија мора узети у обзир ове факторе при првобитној процени процедуралних позитивних обавеза међудржавне организације у погледу поступака учињених од стране трећих страна на територији над којом има привремену законодавну, извршну и судску контролу.

98. Пре него што започне разматрање меритума жалби, Комисија би желела да разјасни домен свог разматрања.
99. Комисија напомиње да је, након усвајања Уредбе УНМИК-а бр. 1999/1 25. јула 1999. године, УНМИК преузео обавезу поштовања међународно признатих стандарда у погледу људских права при обављању својих функција. Ово прихватање обавеза детаљно је описано у Уредби УНМИК-а бр. 1999/24 од 12. децембра 1999. године, према којој је УНМИК прихватио обавезе сходно следећим инструментима који се тичу људских права: Универзалној декларацији о људским правима, Европској конвенцији о људским правима и њеним протоколима, Међународном споразуму о грађанским и политичким правима (МСПП), Међународном споразуму о економским, социјалним и културним правима, Међународној конвенцији о уклањању свих видова расне дискриминације, Конвенцији о уклањању свих видова дискриминације жена, Конвенцији против мучења и осталог окрутног, нечовечног и понижавајућег поступања или кажњавања и Конвенцији о правима детета.
100. Комисија такође примећује да, према члану 1.2 УНМИК-ове Уредбе бр. 2006/12 од 23. марта 2006. године о оснивању Саветодавне комисије за људска права, Комисија „треба да проучи жалбе уложене од стране било које особе или групе особа које тврде да су жртве кршења (својих) људских права од стране УНМИК-а“. Из тога следи да једино поступци или пропусти који се могу приписати УНМИК-у леже у оквиру надлежности Комисије *ratione personae*. У том погледу, треба напоменути, као што је горе наведено, да од 9. децембра 2008. године, УНМИК више није спроводио извршну власт над косовским судским системом и системом за спровођење закона. УНМИК стога не сноси одговорност за било какво кршење људских права наводно почињено од стране тих тела. У погледу тога што се жалиоци жале на поступке који су се догодили након овог датума, они леже ван надлежности Комисије *ratione personae*.
101. Такође, Комисија наглашава да, што се тиче њене надлежности *ratione materiae*, из члана 1.2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12 следи да она може испитати само жалбе које се односе на наводно кршење људских права. То значи да она може да разматра само поступке или пропусти који су предмет жалбе због тога што нису у складу са међународним инструментима људских права наведеним горе у тексту (видети § 99). У конкретним случајевима убистава и нестанака под околностима опасним по живот, није улога Комисије да замени надлежне органе у истрази случаја. Њен задатак је ограничен на разматрање ефикасности кривичне истраге таквих убистава и нестанака, у светлу процедуралних обавеза које проистичу из члана 2 ЕКЉП.
102. Комисија даље напомиње да, сходно члану 2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12, она има правну надлежност једино над жалбама које се односе на наводна кршења људских права „до којих је дошло 23. априла 2005. или касније или су произашла из чињеница насталих пре овог датума, при чему су ове чињенице проузроковале

континуирано кршење људских права“. Следи да догађаји који су се одиграли пре 23. априла 2005. године генерално леже ван надлежности Комисије *ratione temporis*. Међутим, у мери у којој такви догађаји покрећу континуирану ситуацију, Комисија има правну надлежност да испита жалбе које се односе на ту ситуацију (видети Европски суд за људска права (ЕСЈП), Велико веће [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, бр. 16064/90 и остали, пресуда од 18. септембра 2009. године, §§ 147-149; ЕСЈП, *Кипар против Турске* [ВВ], бр. 25781/94, пресуда од 10. маја 2001, § 136, ЕКЈП 2001-IV).

2. Поднесци страна

103. Жалиоци се жале, у суштини, на недостатак ваљане кривичне истраге у вези са убиством г. Радислава Јовановића и нестанком гђе Јованке Митић, г. Станислава Митића, г. Станислава Марковића и г. Божидара Јовановића. Жалиоци такође наводе да нису били обавештени о томе да ли је истрага спроведена и какав је био исход.
104. У свом поднеску од 10. децембра 2013. године, СПГС напомиње да је УНМИК, у овом случају, успео да добије копије релевантних докумената који су се претходно налазили код КНЛСМ-а и Јединице за истрагу ратних злочина полиције УНМИК-а. Међутим, СПГС наводи да УНМИК задржава своје право пружања додатних примедби у погледу случаја „у било којој наредној фази, уколико му постану доступни додатни релевантни списи“.
105. У својим примедбама на меритум жалбе сходно члану 2, СПГС не прави разлику између случаја г. Радислава Јовановића и случајева гђе Јованке Митић, г. Станислава Митића, г. Станислава Марковића, г. Радислава Јовановића и г. Божидара Јовановића, и наводи да су сви они нестали у околностима опасним по живот, приближно у исто време када је усвојена Резолуција 1244 (1999) Савета безбедности УН-а којом је успостављен УНМИК. Он напомиње да је у том тренутку безбедносна ситуација на Косову била напета: „КФОР је још увек радио на развоју снаге довољне за одржавање јавне безбедности и реда и мира, и догодио се одређени број озбиљних кривичних инцидената чије су мете били косовски Срби, укључујући отмице и убиства“.
106. СПГС прихвата одговорност УНМИК-а да спроведе истрагу у погледу случајева гђе Јованке Митић, г. Станислава Митића, г. Станислава Марковића, г. Радислава Јовановића и г. Божидара Јовановића, сходно процедуралном делу члана 2 ЕКЈП, почевши од 11. јуна 1999. године. Према речима СПГС-а, „суштински циљ такве истраге јесте да обезбеди ефикасну примену домаћих закона којима се штити право на живот, као што је дефинисано УНМИК-овом Уредбом бр. 1999/1 о овлашћењима Привремене управе на Косову од 25. јула 1999. године и, касније, УНМИК-овом Уредбом бр. 1999/24 о закону применљивом на Косову од 12. децембра 1999. године, са изменама и допунама“.
107. СПГС напомиње да жалиоци не тврде да је дошло до повреде материјалног аспекта члана 2, већ његовог процедуралног дела. СПГС наводи да је „процедурални елемент члана 2 у суштини двострук: (i) обавеза утврђивања судбине и/или локације жртве путем истраге; и (ii) обавеза спровођења истраге којом се може утврдити да

ли је до смрти дошло незаконитим путем и која може довести до идентификације и кажњавања лица одговорних за нестанак и/или смрт жртве“.

108. СПГС даље примећује да се, при одлучивању о пријавама сходно процедуралном делу члана 2 мора обратити пажња на то да се на УНМИК не ставља немогућ или несразмеран терет. У том погледу, СПГС подсећа на пресуду од 15. фебруара 2011. године коју је донео Европски суд за људска права по предмету *Палић против Босне и Херцеговине*, у којој је, у ставу 70, наведено следеће:

„Суд узима у обзир комплексну ситуацију у Босни и Херцеговини, нарочито у првих десет година након рата. У таквој пост-конфликтној ситуацији, оно што представља немогућ и/или несразмеран терет мора да се мери врло конкретним чињеницама и контекстом. С тим у вези, Суд напомиње да је више од 100.000 људи убијено, скоро 30.000 људи је нестало, а више од два милиона људи је расељено током рата у Босни и Херцеговини. Избор је неизбежно морао да се направи у смислу послератних приоритета и ресурса. Штавише, након дугог и суровог рата, Босна и Херцеговина је подвргнута поправци унутрашње структуре и политичког система: Постављени су ентитети и кантони у складу са Дејтонским мировним споразумом; уведене су споразумне поделе власти како би се обезбедила ефикасна равноправност између „конститутивних народа“ у послератном друштву (видети случај *Сејдић и Финци против Босне и Херцеговине* [ВВ], бр. 27996/06 и 34836/06, ЕКЉП 2009-...), било је потребно створити нове институције, а постојеће реструктурисати. У послератном периоду могла је да се очекује невољност тадашњих зараћених страна да сарађују са новим институцијама, као што се види у овом предмету. Иако је тешко тачно одредити када се завршио овај процес, Суд сматра да је домаћи правни систем требало да буде у могућности да ефикасно реши нестанке и друга тешка кршења међународног хуманитарног права до 2005. године, након свеобухватне провере постављене полиције и правосуђа и успостављања Одсека за ратне злочине при Суду Босне и Херцеговине.

Након што је све ово размотрено и пошто није било значајног периода неактивности домаћих власти по овом предмету након 2005. године, Суд је закључио да се, с обзиром на тадашње околности прикупљања материјала, може сматрати да је домаћа кривична истрага спроведена у разумном року и експедитивно“.

109. Са становишта СПГС-а, УНМИК се суочио са ситуацијом на Косову „од 1999. до 2008. године“, веома сличном оној у Босни „у периоду од 1995. до 2005. године“. СПГС наводи да је током сукоба на Косову на хиљаде људи расељено или нестало. Многи људи који су нестали, отети су, убијени, и сахрањени у необележеним гробовима на територији Косова или ван ње, што је умногоме отежало проналажење и повратак њихових посмртних остатака.
110. Јуна 2002. године, УНМИК је формирао КНЛСМ који је у оквиру свог мандата требало да утврди судбину несталих лица; међутим, он се суочио са многим изазовима на почетку свог рада због претходно урађеног, углавном од стране актера независних од УНМИК-а. Конкретно, СПГС наводи да је сакупљање доказа о

ратним злочинима почело са доласком НАТО-а 1999. године, са независним тимовима из неколико земаља који су функционисали под слабом координацијом МКТЈ-а. Недостатак стандардних радних процедура или централизације довео је до проблема са доказима прикупљеним у овој фази. Године 2000, МКТЈ је спровео велику, централизовану, форензичку операцију у ораховачкој мртвачници, где је применио стандардне радне процедуре за све форензичке тимове осим британског, који је функционисао независно у Приштини. СПГС наводи да су, у покушају да покаже да су злочини били систематски и широко распрострањени, тимови МКТЈ извршили обдукције на што је више тела могуће, вршећи идентификацију у малој мери или је уопште нису вршили; штавише, неидентификована тела која су ексхумирана 1999. године поново су сахрањена на локацијама које још увек нису познате КНЛСМ-у. Након што је МКТЈ окончао своје ангажовање 2000. године, ЈНЛ полиције УНМИК-а наставио је истраге несталих лица у мањем обиму, „*ex-officio*“, без икакве шире стратегије у погледу оптужнице“. Услед тога, прикупљен је велики број неструктурисаних информација.

111. СПГС тврди да је проналажење и идентификовање несталих лица у горе описаном контексту веома тежак и дуготрајан задатак. Он даље тврди да број несталих лица чије је остатке пронашао и идентификовао КНЛСМ „сведочи о његовом напорном раду између 2002. и 2008. године“ и да се „у гробницама и даље проналазе тела и у току су идентификације и повраћаји посмртних остатака члановима породица, често на основу информација садржаних у списима УНМИК-а/КНЛСМ-а“. СПГС даље напомиње да је „дакле очигледно да је поступак формирања система који ће моћи ефикасно да решава нестанке и друга озбиљна кршења међународног хуманитарног права разумљиво постепено“ на Косову, што се огледа у горенаведеном предмету *Палић*. СПГС даље напомиње да се овај процес „ослањао на велики број актера, а не само на УНМИК, на пример на Међународну комисију за нестала лица, Међународни комитет Црвеног крста и домаће организације за нестала лица“.

112. СПГС даље тврди да је од фундаменталног значаја за спровођење ефикасних истрага професионална, добро обучена и добро опремљена полиција и да таква полиција није постојала на Косову након сукоба. У том полицијском вакууму након завршетка сукоба, УНМИК је морао да испочетка изгради нову Косовску полицијску службу, што представља један дуготрајан и изазован задатак који, према наводу СПГС-а, још увек траје. СПГС такође наводи да се полиција УНМИК-а суочила са бројним изазовима током вршења функција спровођења закона, које му је постепено преносио КФОР у периоду 1999-2000. године. У том погледу, он упућује на Годишњи извештај полиције УНМИК-а за 2000. годину, у коме се даје следећи опис ситуације:

„полиција УНМИК-а је морала да ради у послератном окружењу у ком је затекла беживотна тела и опљачкане и спаљене куће. Етничко насиље је избијало у виду илегалних исељавања, принудних одузимања имовине, спаљивања кућа и физичког насиља над заједницама широм Косова. Бес и тензија су били јако изражени међу свим етничким групама, а појачавали су их извештаји о несталим и умрлим особама. За полицију УНМИК-а је постао императив да успостави ред и да брзо изгради оквир за упис и истрагу злочина.

Све ово је морало да се уради уз ограничене физичке и људске ресурсе. Пошто је ово била прва извршна мисија у историји УН-а, било је неопходно да се на терену разраде концепт, планирање и спровођење. Због двадесет различитих националности које су учествовале на почетку, полицијским руководиоцима је представљало изазован задатак да установе уобичајену праксу за постизање оптималних резултата у једном високо ризичном окружењу“.

113. СПГС наводи да је ЈИРЗ полиције УНМИК-а ангажовао међународну полицију УНМИК-а и припаднике домаће Косовске полицијске службе и фокусирао се на кривичну истрагу случајева несталих лица. Њихове обавезе обухватале су проналажење илегалних гробова, идентификацију починилаца и прикупљање доказа везаних за злочин. Припадници међународне полиције УНМИК-а који су радили на предметима несталих лица морали су да се прилагоде спровођењу истрага на иностраној територији и у иностраној земљи, са ограниченом подршком Косовске полиције која је још увек била у развоју.
114. Он даље наводи да, након сукоба, домаће институције на Косову, укључујући институције за спровођење закона и институције за проналажење несталих лица, нису биле функционалне и да су морале бити успостављене од почетка. Такође, истражитељи су често наилазили на ситуације где појединци који су поседовали релевантне информације о локацији и судбини несталих лица нису желели да открију такве информације. Према наводу СПГС-а, све ове препреке спречавале су полицију УНМИК-а да спроведе истраге сходно стандардима који се могу очекивати од држава са успостављеним институцијама које не наилазе на велики број предмета овакве природе, повезаних са ситуацијама након сукоба.
115. У погледу случаја г. Радислава Јовановића, СПГС наводи да је полицијски досије о његовом наводном убиству отворен децембра 2001. године. У то време, полиција УНМИК-а је по први пут посетила свештеника и сведока А. Н. и послала је саопштења америчкој Обавештајној јединици при КФОР-у, УНМИК-овом ЈНЛ-у и немачком КФОР-у, у којима тражи да се провере базе података по питању г. Радислава Јовановића. Полиција је поново посетила А. Н. јануара 2002. године.
116. Септембра 2003. године, након што је ОП извршио преглед досијеа, предмет је поново додељен истражитељу ЦЈКИ-ја при ЈРЗ-у. СПГС наводи да се у том тренутку у бази података ЦЈКИ-ја није могао пронаћи ниједан податак о случају г. Радислава Јовановића. Октобра 2003. године, истражитељ ЦЈКИ-ја при ЈРЗ-у поново је контактирао А. Н, узео од њега изјаву сведока и податке за контакт другог сведока, Т. Ј, и отишао са њим до места злочина како би сликао имовину жртве и направио фото-приказ. Новембра 2003. године, истражитељ је у Београду, у ужој Србији, узео изјаву сведока од Т. Ј. Међутим, према наводу СПГС-а, Т. Ј. „полицији УНМИК-а није доставила податке корисне за истрагу“. Конкретно, она је доставила једино „веома општи физички опис мушкарца који је убио њеног сина“ и „није била сигурна да ли би могла да га препозна на слици“. Није могла да им каже ниједно друго име могућих сведока или осумњичених у селу, осим имена лекара из села који јој је помагао док је била у притвору. Није могла да каже да ли су посмртни остаци њеног сина остали међу рушевинама куће или су их починиоци однели и такође није могла да каже да ли је становник села по имену „Ф. Б.“, чији су име и презиме били

исписани на рушевинама куће, био повезан са убиство њеног сина. Из тог разлога, јануара 2004. године, УНМИК-ов МТ у Призрену, коме је прослеђен досије, сматрао је да не постоје довољни докази да се започне судска истрага овог случаја. Марта 2004. године, ЦЈКИ ЈРЗ-а затражио је од ЈНЛ-а да упише г. Радислава Јовановића као нестало лице.

117. СПГС такође наводи да је касније, августа 2004. године, након пријаве коју је поднела српска влада, начелник кривичног одељења ОП-а затражио да истрагу спроведе полиција УНМИК-а, „а не локална косовска полиција“ и да се случај преда одељењу за анализу ради почетног прегледа, евалуације и давања препорука о даљим активностима.
118. Случај је такође прегледала полиција УНМИК-а 2007. године, када је међународни истражитељ ЈРЗ-а напоменуо да не постоји доказ да су све изјаве забележене па је дао препоруку за затварање предмета. СПГС се позива на Извештај о случају полиције УНМИК-а у коме се наводи да „након што је са њима обављен разговор и након што су им показани фото-прикази, сведоци и даље нису могли са сигурношћу да идентификују ниједног од починилаца“.
119. Што се тиче нестанка г. и гђе Митић, СПГС наводи да је новембра 1999. године МКЦК отворио захтеве за проналажење обоје и да је УНМИК-ов ЈНЛ у периоду март-април 2002. године отворио досије несталог лица. Истражитељи су покушали да контактирају чланове породице телефоном, али безуспешно. Овај случај је размотрен септембра 2008. године; међутим, због недостатка података о локацији несталих лица, остао је на чекању „до појављивања додатних информација“.
120. У погледу нестанка г. Божидара Јовановића, СПГС наводи да је захтев МКЦК-а за његово проналажење отворен фебруара 2001. године и да је ЈНЛ-ов досије несталог лица отворен „тек 2. маја 2003. године“.
121. У погледу нестанка г. Станислава Марковића, МКЦК је издао захтев за његово проналажење јуна 2000. године а ЈНЛ-ов досије несталог лица отворен је марта 2002. године. Јануара 2005. године, случај је сматран отвореним и неактивним јер није било података о томе где се налази нестало лице.
122. У светлу горепоменутог, СПГС наводи да је, према достављеном истражном спису, „УНМИК испоштовао своју обавезу да одмах отвори и спроведе полицијску истрагу кад год су биле доступне релевантне информације. Полиција УНМИК-а је испитала једина два сведока, иако они нису могли да пруже убедљиве информације како би се утврдила судбина и локација г. Станислава Митића, гђе Јованке Митић и г. Радислава Јовановића и идентификовали њихови починиоци“. Што се тиче г. Божидара Јовановића и г. Станислава Марковића, у истражном досијеу се, према наводу СПГС-а, „огледа општи недостатак информација“. Све истраге су спроведене до периода 2007-2008. године, при чему су испраћени „сви релевантни истражни трагови, када год је то било могуће“.
123. СПГС такође подсећа на аргумент дат у случајевима других несталих лица да „уколико сведоци не иступе са веродостојним истражним траговима или уколико се не открију физички докази, долази до неминовног одуговлачења полицијских

истрага услед недостатка доказа“. СПГС наводи да „у периоду под разматрањем од стране ХРАП-а нису иступили додатни сведоци наводних нестанака и истражитељи нису могли да пронађу физичке доказе“.

124. СПГС стога тврди да је УНМИК деловао у складу са процедуралним захтевима из члана 2 ЕКЈП.

125. СПГС даље наводи да „с обзиром на могућност постојања додатних и убедљивих информација, поред горепоменуте документације, УНМИК задржава право давања додатних коментара у погледу овог случаја“. Међутим, с тим у вези, до данашњег дана нису примљени додатни дописи, осим потврде о потпуности достављених истражних списа.

3. Процена Комисије

126. Комисија сматра да се жалиоци позивају на повреду процедуралне обавезе која проистиче из права на живот, загарантованог чланом 2 ЕКЈП, у погледу тога да полиција УНМИК-а није спровела ефикасну истрагу у вези са убиством г. Радислава Јовановића и нестанком гђе Јованке Митић, г. Станислава Митића, г. Станислава Марковића и г. Божидара Јовановића.

а) Подношење релевантних списа

127. СПГС примећује да су сви доступни списи који се тичу истраге достављени Комисији. Међутим, у својим примедбама од 10. децембра 2013. године, СПГС наговештава да би списи могли бити непотпуни (видети § 104 горе у тексту). Ипак, 21. фебруара 2014. године, УНМИК је потврдио Комисији да би се објављивање списа могло сматрати потпуним (видети § 24 горе у тексту).

128. Као што је горе поменуто, Комисија је такође затражила од ЕУЛЕКС-а да обезбеди додатне информације у вези са овим предметом (§§ 5 и 7), али ЕУЛЕКС није успео да то уради (видети §§ 92-94 горе у тексту).

129. Комисија напомиње да је у члану 15 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12 наведено да Комисија може затражити од УНМИК-а да поднесе било који документ и да је СПГС обавезан да сарађује са Комисијом и пружи неопходну помоћ, што посебно укључује пружање докумената и информација релевантних за жалбе. У том погледу, Комисија се позива на судску праксу Европског суда за људска права да треба да се извуку закључци на основу понашања тужене стране током поступка, укључујући њен пропуст „да им на руке достави информације без одговарајућег објашњења“ (видети предмет ЕСЈП *Челикбилек против Турске*, бр. 27693/95, пресуда од 31. маја 2005, § 56).

130. Комисија даље напомиње да је правилно вођење истражних списа који се тичу кривичних дела као што су убиства и нестанци, од отварања истраге до њихове предаје, од суштинске важности за наставак таквих истрага те тако може покренути, сâмо по себи, питања сходно члану 2. Комисија такође напомиње да УНМИК није доставио никакво објашњење о томе зашто документација може бити непотпуна, нити о томе који делови могу бити непотпуни.

131. Комисија није у позицији да сама провери потпуност примљених истражних списа. Комисија ће стога проценити меритум жалби на основу докумената који су јој доступни (у том смислу, видети предмет *Чекојев против Русије*, бр. 39358/05, пресуда ЕСЉП од 15. марта 2011, § 146).

b) *Општа начела која се тичу обавезе спровођења ефикасне истраге сходно члану 2*

132. Комисија напомиње да је позитивна обавеза истраживања нестанака широко прихваћена у међународном праву људских права, макар од случаја *Интерамеричког суда за људска права Веласкез-Родригез* (видети случај *Веласкез-Родригез против Хондураса*, пресуда Интерамеричког суда за људска права (ИАСЉП) од 29. јула 1988, серија Ц бр. 4). КЉП такође наводи да позитивна обавеза проистиче из члана 6 (право на живот), члана 7 (забрана окрутног и нечовечног поступања) и члана 9 (право на слободу и безбедност особе), тумачено заједно са чланом 2(3) (право на ефикасан правни лек) МСГПП (видети КЉП, Општи коментар бр. 6, 30. април 1982, § 4; КЉП, Општи коментар бр. 31, 26. мај 2004, §§ 8 и 18, СГПП/Ц/21/Рев.1/Дод. 13); видети такође, између осталог, КЉП, *Мухамед Ал-Авани против Либијске Арапске Демахирије*, саопштење бр. 1295/2004, разматрања од 11. јула 2007, СГПП/Ц/90/Д/1295/2004). Обавеза истраживања нестанака и убистава такође је утврђена у Декларацији УН-а о заштити свих особа од принудног нестанка (А/Res/47/133, 18. децембар 1992.) и додатно је разрађена у смерницама УН-а као што су Приручник УН-а о ефикасној превенцији и истрази ванправних арбитражних и преких егзекуција (1991) и „Смернице о спровођењу истрага Уједињених нација у вези са наводним масакрима“ (1995). Важност обавезе је потврђена усвајањем Међународне конвенције за заштиту свих особа од принудног нестанка 2006. године, која је ступила на снагу 23. децембра 2010. године.

133. Да би се бавила тврдњама жалилаца, Комисија се посебно осврће на добро утврђену судску праксу Европског суда за људска права о процедуралним обавезама сходно члану 2 ЕКЉП. Суд је сматрао да „Обавеза заштите права на живот сходно члану 2 Конвенције, тумачена заједно са општом дужношћу државе сходно члану 1 Конвенције 'да осигура свакоме унутар [своје] надлежности права и слободе дефинисане у Конвенцији', имплицитно захтева постојање неког облика ефикасне званичне истраге када су појединци убијени“ (видети, *mutatis mutandis*, ЕСЉП, *Мекен и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 27. септембра 1995, § 161, Серија А бр. 324; и ЕСЉП, *Каја против Турске*, пресуда од 19. фебруара 1998, § 105, *Извештаји о пресудама и одлукама 1998-I*; видети такође ЕСЉП, *Јасински против Летоније*, бр. 45744/08, пресуда од 21. децембра 2010, § 71). Обавеза спровођења такве истраге проистиче у свим случајевима убистава и осталих сумњивих смртних случајева, без обзира на то да ли су починиоци приватна лица или државни агенти, или су непознати (видети ЕСЉП, *Колети против Бугарске*, бр. 1108/02, пресуда од 5. новембра 2009, § 191).

134. Европски суд је такође навео да процедурална обавеза пружања неког облика ефикасне званичне истраге такође постоји када је појединац нестао под околностима опасним по живот и није ограничена на случајеве када је очигледно да је нестанак проузрокован од стране државног агента (видети ЕСЉП [ВВ], предмет *Варнава и остали против Турске*, наведен у § 102 изнад у тексту, при § 136).

135. Надлежни органи морају сами предузети радње када им се скрене пажња на одређени предмет и не смеју препустити подношење формалне жалбе или одговорност за спровођење било каквих истражних поступака иницијативи блиских сродника (видети ЕСЈП, *Ахмет Озкан и остали против Турске*, бр. 21689/93, пресуда од 6. априла 2004, § 310; видети такође ЕСЈП, *Исајева против Русије*, бр. 57950/00, пресуда од 24. фебруара 2005, § 210).
136. Успостављајући стандарде ефикасне истраге, Суд је навео да „истрага, поред независности, приступачности за породицу жртве, спровођења разумном брзином и експедитивношћу, пружања довољног елемента јавне критике истраге и њених резултата, такође мора бити ефикасна у смислу да може довести до утврђивања тога да ли је смрт изазвана незаконитим путем и, ако је то случај, до идентификације и кажњавања одговорних лица (видети ЕСЈП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен изнад у § 102; при § 191; видети такође ЕСЈП, *Палић против Босне и Херцеговине*, бр. 4704/04, пресуда од 15. фебруара 2011, § 63). То није обавеза пружања резултата, већ употребе средстава. Надлежни органи морају предузети све могуће разумне кораке да би обезбедили доказе који се тичу инцидента, укључујући, између осталог, сведочења очевидаца, форензичке доказе и, када је то применљиво, аутопсију која пружа потпун и тачан запис о повреди и објективну анализу клиничких налаза, укључујући узрок смрти. Сваки недостатак у истрази који спречава да се њоме установи узрок смрти или одговорна особа или особе ствара ризик да таква истрага неће испунити овај стандард (видети ЕСЈП, *Ахмет Озкан и остали против Турске*, наведен горе у тексту у § 135, при § 312; и *Исајева против Русије*, наведен горе у тексту у § 135, при § 212).
137. Конкретно, закључак истраге мора бити заснован на детаљној, објективној и непристрасној анализи свих релевантних елемената. Пропуст праћења очигледног следа истраге нарушава, у одлучујућој мери, могућност да се њоме утврде околности случаја и идентитет одговорних лица (видети ЕСЈП, *Колеви против Бугарске*, наведен изнад у § 133, при § 201). Међутим, природа и степен разматрања којима се испуњава минимални праг ефикасности истраге зависе од околности конкретног случаја. Они се морају проценити на основу релевантних чињеница и у погледу практичних реалних околности истражних радњи (видети ЕСЈП, *Велсеа и Мазарев против Румуније*, бр. 64301/01, пресуда од 1. децембра 2009, § 105).
138. Конкретно, у погледу особа које су нестале и касније пронађене мртве, што није случај у овом предмету, Суд је навео да се поступцима ексхумације и идентификације посмртних остатака не исцрпљује обавеза сходно члану 2 ЕКЈП. Суд сматра да „процедурална обавеза која проистиче из нестанка генерално не престаје све док су локација и судбина особе неизвесни, те је она стога континуираног карактера“ (случај ЕСЈП *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен у § 136 изнад, при § 46; у истом смислу, случај ЕСЈП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен изнад у § 102, при § 148, *Аслаканова и остали против Русије*, бр. 2944/06 и остали, пресуда од 18. децембра 2012, § 122). Међутим, Суд такође наглашава да ова процедурална обавеза „не престаје да постоји чак ни након проналажења тела... Тиме се расветљава само један аспект судбине несталих лица и генерално остаје обавеза да се објасне нестанак и смрт, као и да се идентификује и кривично гони сваки починитељ незаконитих дела који има везе са

тим нестанком и смрћу“ (случај *Палић против Босне и Херцеговине*, предмет ЕСЈП наведен изнад, у § 46; у истом смислу случај *Варнава и остали против Турске*, предмет ЕСЈП [ВВ] наведен изнад у § 102, при § 145). Иако проналажење и накнадна идентификација посмртних остатака жртве сами по себи могу представљати значајан успех, процедурална обавеза сходно члану 2 и даље постоји (видети случај *Палић против Босне и Херцеговине*, предмет ЕСЈП наведен изнад, у § 64).

139. Што се тиче захтева за јавни надзор, Суд је даље навео да мора постојати довољан елемент јавног надзора над истрагом или њеним исходима да би се осигурала одговорност у пракси, као и у теорији. Потребан степен јавног надзора може се знатно разликовати од случаја до случаја. Међутим, у свим случајевима, најближи сродник жртве мора бити укључен у поступак у оној мери која је неопходна за заштиту његових или њених легитимних интереса (видети случај ЕСЈП, *Ахмет Озкан и остали*, наведен у § 135 изнад, при §§ 311-314; ЕСЈП, *Исајева против Русије*, наведен у § 135 изнад, при §§ 211-214 и случајеве наведене у њему; ЕСЈП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 7. јула 2011, бр. 55721/07, § 167, ЕКЈП 2011.).
140. Суд је такође истакао огроман значај који ефикасна истрага има у утврђивању истине о ономе што се догодило, не само због породица жртава, већ и због жртава сличних злочина, као и опште јавности, која има право да сазна шта се догодило (ЕСЈП [ВВ], *Ал-Масри против Бивше југословенске Републике Македоније*, бр. 39630/09, пресуда од 13. децембра 2012, § 191). Уједињене нације су такође уверене у значај права на истину. Према речима Генералног секретара УН-а, „право на истину подразумева свест о потпуној и комплетној истини о повредама права и догађајима који су се одиграли, карактеристичним околностима везаним за њих и о учесницима у њима. У случају несталих лица... то подразумева и право на откривање судбине и локације жртве“ (видети Извештај Генералног секретара УН-а, *Нестала лица*, документ УН-а А/67/267, 8. август 2012, § 5; видети такође Савет за људска права УН-а, Резолуције 9/11 и 12/12: *Право на истину*, 24. септембар 2008 и 12. октобар 2009; видети такође Извештај Специјалног известиоца о унапређењу и заштити људских права и основних слобода током борбе против тероризма, Бен Емерсон, *Оквирни принципи за обезбеђивање одговорности јавних функционера за тешка и систематска кршења људских права почињена у контексту државних анти-терористичких иницијатива*; документ УН-а А/НRC/22/52, 1. март 2013.).

с) *Применљивост члана 2 на контекст Косова*

141. Комисија је свесна чињенице да су се убиство г. Радислава Јовановића и нестанак гђе Јованке Митић, г. Станислава Митића, г. Станислава Марковића и г. Божицара Јовановића догодили убрзо након распоређивања УНМИК-а на Косову, одмах након оружаног сукоба, када су били распрострањени криминал, насиље и мањак безбедности.
142. Са своје стране, СПГС не оспорава да је УНМИК имао обавезу да истражи овај предмет сходно члану 2 ЕКЈП. Међутим, према наводима СПГС-а, јединствене околности које се односе на косовски контекст и распоређивање УНМИК-а у првој фази његове мисије треба да буду узете у разматрање при процени питања да ли је

ова истрага у сагласности са чланом 2 ЕКЉП. У суштини, СПГС тврди да на УНМИК није могуће применити исте стандарде који се примењују на државу у уобичајеној ситуацији.

143. Комисија сматра да аргументи које је изнео СПГС покрећу два главна питања: прво питање је да ли стандарди члана 2 настављају да се примењују у ситуацији када постоји сукоб или опште насиље, а друго је да ли треба сматрати да се такви стандарди у потпуности примењују на УНМИК.
144. Што се тиче применљивости члана 2 на УНМИК, Комисија подсећа да је, након усвајања Уредбе УНМИК-а бр. 1999/1 25. јула 1999. године, УНМИК преузео обавезу поштовања међународно признатих стандарда у погледу људских права при обављању својих функција. Ово прихватање обавеза детаљно је описано у Уредби УНМИК-а бр. 1999/24 од 12. децембра 1999. године, према којој је УНМИК прихватио обавезе сходно одређеним инструментима који се тичу људских права, укључујући ЕКЉП. С тим у вези, Комисија је већ закључила да је тачно да се привремени карактер УНМИК-а и тешкоће с њим у вези морају прописно узети у обзир у погледу бројних ситуација, али ни у ком случају се ови елементи не смеју схватити као изговор за смањење стандарда у поштовању људских права, који су прописно уграђени у мандат УНМИК-а (видети случај ХРАП, *Милогорић и остали*, бр. 38/08 и остали, мишљење од 24. марта 2011, § 44; *Бериша и остали*, бр. 27/08 и остали, мишљење од 23. фебруара 2011, § 25; *Лалић и остали*, бр. 09/08 и остали, мишљење од 9. јуна 2012, § 22).
145. У погледу применљивости члана 2 на ситуације у којима постоји сукоб или опште насиље, Комисија подсећа да је Европски суд за људска права утврдио применљивост члана 2 на послератне ситуације, укључујући оне у земљама тадашње Југославије (видети, између осталих примера, случај ЕСЉП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад у § 136 и случај ЕСЉП, *Јуларић против Хрватске*, бр. 20106/06, пресуда од 20. јануара 2011.). Суд даље наводи да процедурална обавеза сходно члану 2 наставља да се примењује на „различите безбедносне околности, укључујући оне у контексту оружаног сукоба“ (видети ЕСЉП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног Краљевства*, наведен изнад у § 139, при § 164; видети такође случај *Гулеч против Турске*, пресуда ЕСЉП од 27. јула 1998, § 81, Извештаји 1998-IV; случај *Ерги против Турске*, пресуда ЕСЉП од 28. јула 1998, §§ 79 и 82, Извештаји 1998-IV; случај ЕСЉП *Ахмет Озкан и остали против Турске*, наведен изнад у § 135, при §§ 85-90, 309-320 и 326-330; случај *Исајева против Русије*, наведен изнад у § 135, при §§ 180 и 210; случај *Канлибаши против Турске*, бр. 32444/96, пресуда ЕСЉП од 8. децембра 2005, §§ 39-51).
146. Суд је признао да „када до смрти [и нестанака] које треба истражити према члану 2 дође под околностима општег насиља, оружаног сукоба или побуне, истражитељи могу наићи на препреке и конкретна ограничења могу захтевати употребу мање ефикасних мера истраге или могу довести до одлагања истраге“ (видети случај ЕСЉП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног Краљевства*, наведен изнад при §164; ЕСЉП, *Базоркина против Русије*, бр. 69481/01, пресуда од 27. јула 2006, § 121). Суд је ипак закључио да „обавеза према члану 2 која се тиче заштите живота подразумева да, чак и у тешким безбедносним условима, морају бити предузети сви разумни кораци како би се обезбедила ефикасна, независна истрага у вези са

наводним кршењима права на живот (видети, између много осталих примера, ЕСЉП, случај *Каја против Турске*, наведен изнад у § 133, при §§ 86-92; ЕСЉП, случај *Ерги против Турске*, наведен изнад, при §§ 82-85; ЕСЉП [ВВ], случај *Танрикулу против Турске*, бр. 23763/94, пресуда од 8. јула 1999, §§ 101-110, ЕКЉП 1999-IV; ЕСЉП, случај *Кашијев и Акајева против Русије*, бр. 57942/00 и 57945/00, пресуда од 24. фебруара 2005, §§ 156-166; ЕСЉП, *Исајева против Русије*, наведен изнад у § 135, при §§ 215-224; ЕСЉП, *Мусајев и остали против Русије*, бр. 57941/00 и остали, пресуда од 26. јула 2007, §§ 158-165).

147. Слично томе, КЉП је закључио да се право на живот, укључујући процедуралне гаранције, сматра врховним правом од кога није дозвољено никакво одступање чак ни у ванредним околностима када је угрожен живот нације (видети, КЉП, Општи коментар бр. 6, наведен изнад у § 132, при § 1; КЉП, *Абубакар Амиров и Аизан Амирова против Руске Федерације*, саопштење бр. 1447/2006, разматрања од 22. априла 2009, § 11.2, СГПП/Ц/95/Д/1447/2006). Такође, КЉП је напоменуо применљивост чланова 2 (3), 6 и 7 МСГПП, уз посебни осврт на УНМИК-ову обавезу да спроведе ваљане истраге у вези са нестанцима и отмицама на Косову (видети КЉП, Закључне примедбе Комитета за људска права: Косово (Србија), 14. август 2006, §§ 12-13, СГПП/Ц/УНК/ЦО/1).

148. Комисија разуме потешкоће са којима се УНМИК сусрео током прве фазе свог ангажовања. Комисија напомиње да је одговарајућа важност која је дата питању несталих лица на Косову значила да је УНМИК морао да узме у обзир како хуманитарну, тако и кривичну димензију ситуације. Конкретно, Комисија сматра да су важност која се приписује кривичним истрагама и потешкоће на Косову које су ограничиле могућност истражних органа да спроведу такве истраге, довеле до тога да буде од кључног значаја да УНМИК од самог почетка успостави окружење које погодује обављању значајних истрага. Ово подразумева успостављање система који обухвата елементе попут расподеле свеобухватне одговорности у погледу надзора и праћења напретка истрага, обезбеђивања редовних извештаја о напретку истрага као и поступка прописне предаје случајева међу службеницима или јединицама полиције УНМИК-а. Такав систем би такође требало да узме у обзир потребу за заштитом жртава и сведока (видети, *mutatis mutandis*, случај *P.P. и остали против Мађарске*, бр. 19400/11, пресуда ЕСЉП од 4. децембра 2012, §§ 28-32), као и да се размотри нарочита рањивост расељених лица у периоду након сукоба (видети ЕСЉП [ВВ], *Саргсиан против Азербејџана*, бр. 40167/06, одлука од 14. децембра 2011, § 145; и ЕСЉП [ВВ], *Чигаров и остали против Јерменије*, бр. 13216/05, одлука од 14. децембра 2011, § 146). Иако схвата да је до распоређивања и организовања полиције и правосудног апарата дошло постепено, Комисија сматра да је овај процес завршен 2003. године када су полиција и правосудни систем на Косову описани од стране Генералног секретара УН-а као „добро функционишући“ и „одрживи“ (видети § 34 изнад).

149. Као одговор на примедбу СПГС-а да се члан 2 мора тумачити тако да се њиме не поставља немогућ или несразмеран терет на надлежне органе, било у контексту полицијских активности или у контексту приоритета и средстава, Комисија узима у обзир да је Европски суд установио да се управо конкретним чињеницама и контекстима мора мерити шта заправо представља немогућ и/или несразмеран терет (видети ЕСЉП, случај *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен у § 136 горе у

тексту, § 70; *Брекнел против Уједињеног Краљевства*, бр. 32457/04, од 27. новембра 2007, § 62).

150. Међутим, Комисија сматра да у контексту најозбиљнијих злочина почињених против цивила члан 2 налаже да надлежни органи предузму све истражне напоре како би утврдили чињенице и довели починиоце пред лице правде. Оваквим предметима се даје приоритет.
151. Комисија даље напомиње да њен задатак није да испита релевантну праксу или наводне препреке спровођењу ефикасне истраге *in abstracto*, већ само у вези са њиховом конкретном применом на одређене околности везане за ситуацију која је предмет жалбе пред Комисијом (видети ЕСЉП, *Броган и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 29. новембра 1988, § 53, Серија А, бр. 145-Б). Комисија стога закључује да природа и степен јавног надзора у погледу тога да ли ефикасност истрага испуњава минимални праг зависе од околности одређеног предмета. Из тих разлога, Комисија сматра да ће, у погледу сваког предмета, утврдити да ли су предузети сви разумни кораци за спровођење ефикасне истраге као што то налаже члан 2, узимајући у обзир реалне околности истражног посла на Косову.

d) *Усаглашеност са чланом 2 у овом предмету*

152. Што се тиче околности везаних за ове случајеве, Комисија напомиње да су постојали недостаци у спровођењу истраге од њеног почетка, имајући у виду да је почетни ступањ истраге од изузетног значаја. Међутим, у светлу горе описаних напомена у вези са својом ограниченом временском надлежношћу (видети § 102), Комисија подсећа да је она надлежна *ratione temporis* да процењује усклађеност истраге са чланом 2 ЕКЉП само у периоду после 23. априла 2005. године, разматрајући статус предмета тог датума (ЕСЉП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен у § 136 изнад, при § 70). Период који је предмет разматрања завршава се 9. децембра 2008. године, када је ЕУЛЕКС преузео одговорност у области управљања правдом (видети § 36-37 изнад).
153. Са овим у вези, Комисија такође подсећа да је, према Годишњем извештају УНМИК-ове полиције за 2000. годину, потпуна полицијска извршна власт у области Призрена, укључујући кривичне истраге, била под потпуном контролом полиције УНМИК-а од 27. октобра 1999. године. Дакле, УНМИК је имао одговорност да обезбеди, *прво*, ефикасно и експедитивно спровођење истраге; *друго*, да сав релевантан истражни материјал буде прописно предат органима који преузимају одговорност за истрагу (ЕУЛЕКС, видети § 37 горе у тексту); и *треће*, да истражни списи могу да се прате и поврате уколико се појави потреба за тим на било ком каснијем ступњу.
154. Комисија закључује у одсуству потпуног истражног списка да је дошло до неке од следећих ситуација: није спроведена прописна истрага; спис није исправно и у потпуности предат ЕУЛЕКС-у; или УНМИК није добио натраг потпун спис од особе тренутно задужене за његово чување. Комисија је већ напоменула да нема разлога да сумња у поштене намере УНМИК-а у настојању да обезбеди потпун истражни спис ради своје процене. Међутим, Комисија сматра да, без обзира на то које је од ових могућих објашњења применљиво, оно указује на пропуст који се може

директно приписати УНМИК-у, било да се ради о периоду када је он обављао своје извршне функције или у свом садашњем својству.

155. Комисија посебно напомиње важну чињеницу везану за овај предмет: одговор ЕУЛЕКС-а на захтев Комисије за информације (видети §§ 92-94 изнад), у коме је ЕУЛЕКС обавестио Комисију да је јула 2009. године одређен број предмета које УНМИК из различитих разлога није званично предао ЕУЛЕКС-у, „пронађен“ у згради УНМИК-овог ОП-а. Према мишљењу Комисије, ова чињеница посебно указује на то да је могуће да је дошло до општег пропуста услед ког није испоштована обавеза да се истражни материјал преда на прописан начин.
156. У погледу нестанка г. Станислава Митића и гђе Јованке Митић (предмети бр. 63-66/09 и 109/09), Комисија напомиње да је УНМИК сазнао за случај најкасније октобра 2001. године, када је полиција УНМИК-а добила анте-мортем податке од МКЦК-а. Међутим, УНМИК-ов ЈНЛ је отворио предметни досије по овом питању у неком тренутку 2002. године.
157. Комисија такође напомиње да је једина активност коју је спровела полиција УНМИК-а у овој фази била да у ЈНЛ-овој бази података забележи анте-мортем податке које је претходно сакупио МКЦК. Према истражном спису, до новембра 2003. године није предузет ниједан корак да се контактира Т. Ј, мајка гђе Јованке Митић и једини очевидац догађаја у Муштутишту, чије је податке за контакт такође доставио МКЦК 2001. године. Комисија даље напомиње да је такво одлагање обављања разговора са тако старим сведоком могло да доведе до губитка њеног драгоценог сведочења. Поред тога, истражитељи су тек децембра 2004. године направили један безуспешан покушај да контактирају чланове породице жртве како би прикупили додатне информације.
158. У погледу убиства г. Радислава Јовановића, Комисија напомиње да је убиство прво било пријављено УНМИК-овом ЦЈКИ-ју децембра 2001. године. У том тренутку, свештеник који је пријавио инцидент такође је доставио полицији УНМИК-а потпун списак особа које су нестале у Муштутишту од јуна 1999. године и понудио се да оствари контакт са главним очевицом у предмету, Т. Ј. Полиција УНМИК-а је предузела своју прву активност по овој пријави тек након приближно две године, септембра 2003, када су узете изјаве сведока од свештеника, односно новембра 2003. године од Т. Ј. Отприлике у исто време, истражитељи УНМИК-а су по први пут посетили наводно место злочина и фотографисали кућу жртве (истражитељи којима је касније додељен случај грешком су се позивали на ове слике као на „фото-приказ“ починилаца, видети § 82). Међутим, не постоје назнаке да су истражитељи прописно испитали место злочина или покушали да идентификују и испитају појединце који су живели у Муштутишту и околним местима (на пример, насеље „Рамице“ које је назначено као место једног од починилаца), који су били присутни у селу у тренутку наводне отмице (попут албанских суседа који су јуна 1999. године позвали КФОР како би заштитили Т. Ј.) и који су тако можда били сведоци нечега („преглед“ области) или особе (попут албанских суседа који су наводно замолили КФОР да заштити Т. Ј.) који би могли да пруже додатне информације о ограниченим доступним траговима (укључујући име и презиме исписано црвеном бојом на кући жртве, или идентитет сеоског доктора који је посетио Т. Ј. у затвору ОВК). У том погледу, из истражног списка се види да је једино средство које је полиција УНМИК-

а користила како би ушла у траг потенцијалном кључном сведоку било да два пута пита свештеника А. Н. да ли зна ту особу.

159. Комисија такође напомиње са забринутошћу да, иако је ЦЈКИ 2001. године добио информацију о 20 особа које су нестале у истој области и у исто време када се догодило убиство г. Радислава Јовановића, истражитељи нису учинили никакав напор да те догађаје ставе у контекст и да утврде стратегију за спровођење удружене и систематске истраге ових злочина. Без обзира на ове пропусте, МТ је обуставио случај јануара 2004. године. Тек тада, три године након првобитне пријаве убиства, полиција УНМИК-а је затражила од ЈНЛ-а да стави г. Радислава Јовановића на свој списак несталих лица и да у својим базама података изврши унакрсну проверу имена несталих лица из Муштутишта и околних села.
160. Комисија такође напомиње да је, упркос процени тужиоца, УНМИК-ов ЈИРЗ августа 2004. године обновио истрагу случаја под различитим бројем предмета (видети § 80 горе у тексту) на захтев Владе Србије. У том тренутку истражитељи су признали да једини начин да истрага случаја напредује јесте да се обави разговор са сведоком Т. Ј. па је дата препорука да се обави аудио-интервју имајући у виду њене године и здравствено стање. У истражном спису не постоје назнаке да је то учињено.
161. У погледу нестанка г. Станислава Марковића, Комисија напомиње да је УНМИК сазнао за случај најкасније октобра 2001. године, али да је ЈНЛ отворио досије несталог лица тек марта 2002. године. СПГС је признао да није предузета никаква активност по питању овог случаја, осим уписа анте-мортем података које је прикупио МКЦК.
162. Што се тиче нестанка г. Божидара Јовановића, Комисија напомиње да је, према истражном спису, УНМИК требало да сазна за случај децембра 2001. године, пошто је његово име уписано у списак несталих лица из Муштутишта који је свештеник А. Н. доставио полицији. Такође, његово име је уписано у списак несталих лица који је МКЦК проследио УНМИК-у фебруара 2002. године. Међутим, из истражног списка се чини да је ЈНЛ забележио овај случај тек маја 2003. године. Такође изгледа да након уписа ЈНЛ није могао да пронађе овај предметни спис у бази података из разлога који нису објашњени (видети § 170 горе у тексту).
163. Комисија такође напомиње да су 2001. године истражитељи сазнали да су све жртве нестале истог дана током напада ОВК на село и вероватно од стране истих починилаца. Ипак, из истражног списка се види да није покренута никаква систематска и координисана истрага ових догађаја у покушају да се нађе повезаност између различитих случајева.
164. У погледу периода у току ког је имала надлежност, почевши од 23. априла 2005. године, Комисија напомиње да је након тог критичног датума и даље постојао пропуст по питању спровођења неопходних истражних радњи, у складу са континуираном обавезом истраге (видети § 138 горе у тексту), чиме је процена целе истраге доведена у временски период под надлежношћу Комисије.
165. Комисија сматра да је УНМИК, пошто посмртни остаци гђе Јованке Митић, г. Станислава Митића, г. Радислава Јовановића, г. Станислава Марковића и г.

Божидара Јовановића нису били пронађени и лица одговорна за злочин нису била идентификована, имао обавезу да користи средства која су му на располагању како би редовно пратио напредак истраге да би био сигуран да ништа није занемарено и да је сваки нови доказ узет у разматрање и како би обавестио њихове сроднике о било каквим могућим новим траговима у истрази.

166. У том погледу, Комисија примећује да током овог периода нису предузете никакве значајне истраге у циљу додатног разматрања или истраге случајева. Што се тиче нестанка гђе Јованке Митић и г. Станислава Митића, из истражног списка се види да је њихов предмет прегледан септембра 2008. године. Истражитељ задужен за преглед предмета приметио је да до тог тренутка, скоро шест година након отварања досијеа несталог лица, од чланова породице жртава није узет ниједан ДНК узорак за потребе идентификације. Он је такође навео да није постојао довољан број информација о идентификацији несталих лица; међутим, није дата ниједна препорука нити је предузета било каква активност како би се надокнадио мањак информација.
167. По питању случаја г. Радислава Јовановића, Комисија напомиње да је 2004. године ЈНЛ-у наложено да провери да ли постоји неки траг његових посмртних остатака на месту злочина, под спаљеним рушевинама његове куће (видети § 74). Међутим, у спису не постоје докази да је ЈНЛ то учинио. Такође, у спису не постоје назнаке да је обављен додатни разговор са јединим очевицем, Т. Ј, и да је тај разговор снимљен на аудио-траци, што је сматрано неопходним када је ЈИРЗ поново отворио предмет августа 2004. године (видети §§ 79-80). Комисија напомиње да је при поновном разматрању 2007. године, предмет одбачен на основу претпоставке да су прописно испраћени сви трагови и да Т. Ј. није успела да идентификује убицу свог сина у наводном „фото-приказу“ који је организовала полиција УНМИК-а. Комисија са забринутошћу примећује неадекватност овог прегледа, пошто су истражитељи који су вршили преглед помешали серију фотографија које је полиција УНМИК-а сликала 2001. године на месту злочина у Муштутишту (и које је, као такве, Т. Ј. препознала), са фото-приказом могућих починилаца злочина, што се очигледно уопште није догодило (видети §§ 74 и 82 горе у тексту).
168. У одговору на тврдњу СПГС-а да сведок Т. Ј. није доставила полицији убедљиве информације по питању починилаца, идентитета других сведока (сеоски доктор), места на коме се налазе посмртни остаци њеног сина и могуће повезаности са случајем особе чије је име било исписано на зидовима њене куће, Комисија напомиње да је уобичајено одговорност на истражним органима да прате трагове и да потврђују ограничене информације које доставља сведок и сматра да УНМИК није предузео све разумне кораке с тим у вези.
169. У погледу нестанка г. Станислава Марковића и г. Божидара Јовановића, Комисија напомиње да, у периоду правне надлежности Комисије, није предузета ниједна активност како би се сакупили додатне информације о овим случајевима и да није начињен ниједан покушај да се прате жалиоци или други могући сведоци или да се боље схвате околности њиховог нестанка.
170. Конкретно у погледу г. Божидара Јовановића, Комисија је већ напоменула да, упркос чињеници да је УНМИК-ов ЈНЛ забележио овај случај 2003. године,

истражитељи ЈНЛ-а, који су 2007 године на захтев СПГС-а добили задатак да прате спис, нису могли да пронађу ниједан запис по питању несталога лица. На основу резултата ове претраге, директор ОП-а саветовао је сестру жртве која је у то време живела у ужој Србији да пријави нестанак свог брата у канцеларији ЈНЛ-а у Грачаници. Отприлике у исто време, ЈНЛ је сачинио списак активности како би сакупио информације о случају; међутим, у спису не постоје назнаке да је предузета било која од тих активности.

171. Комисија даље напомиње тврдњу СПГС-а да ове случајеве карактерише „недостатак информација“. СПГС такође наводи да у периоду разматрања нису иступили додатни сведоци и да нису могли да се открију додатни докази. У том погледу, Комисија је мишљења да проналажење неопходних информација којима би се попуниле празнине у истрази представља главни циљ сваке истражне активности. Дакле, истражни органи не би требало да користе недостатак информација као аргумент да оправдају своју неактивност. Као што је показано, уместо да активно трага за информацијама и траговима, полиција УНМИК-а је једноставно чекала да се додатне информације појаве саме од себе.
172. Комисија је већ напоменула да истражни органи нису учинили никакав напор да на систематски и координисан начин истраже нестанак око 20 особа из села Муштуште, јуна 1999. године током усклађене акције ОВК која Комисији личи на операцију етничког чишћења. Комисија такође напомиње да се овај пропуст наставио током периода разматрања пошто изгледа да, до тог тренутка, полиција УНМИК-а није формирала систем којим би се успоставила ефикасна координација између различитих јединица и избегло преклапање. У том погледу, Комисија такође напомиње да полиција УНМИК-а није уложила никакав напор да испрати очигледан след истраге који би довео до групе ОВК која је контролисала Муштуште и околна села и која је у изјавама сведока била одговорна за злочине против цивила који су становали у тој области.
173. Очигледан недостатак адекватне реакције полиције УНМИК-а могао је да укаже починиоцима на то да надлежни органи нису могли, или да нису били вољни, да истраже таква кривична дела. Таква став надлежних органа према најозбиљнијим злочинима у било ком друштву, а нарочито у околностима након сукоба, неминовно ствара културу некажњивости међу починиоцима злочина и може само да доведе до погоршања ситуације. Проблеми са којима се УНМИК сусрео на почетку своје мисије, који су размотрени изнад, не оправдавају такву неактивност, било на почетку или касније.
174. Комисија је свесна чињенице да дужност спровођења истраге није прекршена једноставно због тога што истрага не производи задовољавајући резултат. Ипак, таква истрага мора да се спроведе на озбиљан начин и не сме да буде пука формалност.
175. Комисија стога сматра да, узимајући у обзир околности из овог предмета, УНМИК није предузео све разумне кораке како би пронашао нестало лице, идентификовао починиоце и извео их пред лице правде. У том погледу, Комисија сматра да истрага није била одговарајућа и није била усклађена са захтевима брзине, експедитивности и ефикасности (видети § 136 изнад), као што то налаже члан 2.

176. Што се тиче захтева за јавни надзор, Комисија подсећа да члан 2 такође захтева укључивање блиског сродника у истрагу у мери која је неопходна да се заштите његови или њени законски интереси.
177. У том погледу, Комисија је већ напоменула да се из истражног списка види да, поред јединог покушаја полиције УНМИК-а да телефоном контактира првог жалиоца, није било другог контакта између УНМИК-а и жалилаца у погледу истраге. Комисија стога сматра да жалиоци нису имали приступ истрази како то налаже члан 2.
178. У светлу горе описаних мана и недостатака, и имајући у виду озбиљност и димензије почињених злочина, као и патњу коју су претрпеле жртве и њихове породице у случајевима попут овог, Комисија закључује да УНМИК није спровео ефикасну истрагу убиства г. Радислава Јовановића и нестанка гђе Јованке Митић, г. Станислава Митића, г. Станислава Марковића и г. Божидара Јовановића. У складу с тим, постојало је кршење члана 2, процедуралног проширења, ЕКЉП.

В. Наводно кршење члана 3 ЕКЉП

179. Комисија сматра да се жалиоци позивају, у суштини, на повреду права на забрану нечовечног или понижавајућег поступања, загарантованог чланом 3 ЕКЉП.

1. Опсег разматрања Комисије

180. Комисија ће размотрити наводе сходно члану 3 ЕКЉП, примењујући исти опсег разматрања који је предвиђен чланом 2 (видети §§ 97-102 горе у тексту).
181. Комисија подсећа да је Европски суд за људска права закључио у много наврата да ситуација принудног нестанка покреће повреду члана 3 у погледу блиских сродника жртве. Суд наглашава да, у вези са чланом 3, „суштина те повреде не лежи толико у чињеници да је члан породице „нестао“, већ се односи на реакције и ставове надлежних органа на насталу ситуацију након што им је предочена“ (видети нпр. ЕСЉП (ВВ), *Чакићи против Турске*, бр. 23657/94, пресуда од 8. јула 1999, § 98, *ЕКЉП*, 1999-IV; ЕСЉП (ВВ), *Кипар против Турске*, бр. 25781/94, пресуда од 10. маја 2001, § 156, *ЕКЉП*, 2001-IV; ЕСЉП, *Орхан против Турске*, бр. 25656/94, пресуда од 18. јуна 2002, § 358; ЕСЉП, *Базоркина против Русије*, наведен изнад у § 146, при § 139; ЕСЉП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад у § 136, при § 74; ЕСЉП, *Алмату Исраилова против Русије*, бр. 15438/05, пресуда од 14. марта 2013, § 69; видети такође ХРАП, *Здравковић*, бр. 46/08, одлука од 17. априла 2009, § 41). „Сродник може тврдити да је директна жртва понашања надлежних органа поготово у погледу тих реакција и ставова“ (видети, између осталих, ЕСЉП, *Ер и остали против Турске*, бр. 23016/04, пресуда од 31. јула 2012, § 94).
182. На крају, када се ради о душевној патњи изазваној реакцијама надлежних органа на нестанак, наводна повреда је у супротности са материјалним елементом члана 3 ЕКЉП, а не процедуралним елементом, као што је случај у погледу члана 2 (ЕСЉП, *Гелајев против Русије*, бр. 20216/07, пресуда од 15. јула 2010, §§ 147-148).

2. Поднесци страна

183. Везано за убиство г. Радислава Јовановића, жалилац у предмету бр. 300/09 се у суштини жали на то да је, као последица УНМИК-овог пропуста да ваљано истражи случај и предузме све неопходне кораке како би пронашао посмртне остатке његовог оца и вратио их породици, трпео душевну патњу, чиме је дошло до кршења члана 3.
184. Жалиоци такође у суштини наводе да су недостатак информација и неизвесност у погледу нестанка чланова њихових породица, нарочито због пропуста УНМИК-а да ваљано истражи њихов случај, проузроковали душевну патњу њима и њиховој породици.
185. У погледу члана 3, СПГС не оспорава постојање душевне патње жалилаца; међутим, он тврди да се она не може приписати УНМИК-у већ да је „последица природне патње проузроковане нестанком блиског члана породице и несрећне чињенице да до данас надлежни органи нису успели да утврде где се налазе нестала лица“.
186. Иако признаје да се, по питању реакције надлежних органа на распитивања породице, може утврдити кршење људских права у зависности од реакција и ставова надлежних органа након што им се предочи ситуација, СПГС наводи да не постоји забележена документација која би указивала на то да су се жалиоци распитивали код УНМИК-овог ЈНЛ-а и ЈРЗ-а у периоду који ХРАП разматра.
187. СПГС наводи да се из истражног списка јасно види да се УНМИК „бавио решавањем“ случајева и да је „активно покретао истраге“. Не постоје наводи жалилаца да је особље УНМИК-а које је било укључено у решавање случаја имало било какву лошу намеру или да је постојао било какав став УНМИК-а који би био доказ „запостављања озбиљности случаја или емоција жалилаца“. Дакле, СПГС тврди да не постоји документација нити тврдња да је УНМИК реаговао неадекватно или да је имао став који би представљао кршење члана 3 ЕКЉП.
188. СПГС дакле тврди да није било кршења члана 3.

3. Процена Комисије

а) Општа начела која се тичу обавезе сходно члану 3

189. Као и члан 2, члан 3 ЕКЉП обухвата једну од основних вредности у демократским друштвима (ЕСЉП, *Талат Тене против Турске*, бр. 31247/96, од 21. децембра 2004, § 47; ЕСЉП [ВВ], *Иласку и остали против Молдавије и Русије*, бр. 48787/99, пресуда од 8. јула 2004, ЕКЉП, 2004-VII, § 424). Као што то потврђује апсолутни карактер који члан 15 § 2 ЕКЉП даје забрани мучења и нечовечног и понижавајућег поступања, та забрана се примењује чак и у најтежим околностима.
190. Наводећи општа начела применљива на ситуације у којима је наводно дошло до кршења обавезе сходно члану 3 ЕКЉП, Комисија напомиње да феномен нестанка представља сложен облик кршења људских права који се мора разумети и са којим се мора суочити на интегралан начин (видети случај ИАСЉП, *Веласкез-Родригез против Хондураса*, наведен изнад у § 132, при § 150).

191. Комисија примећује да се обавеза сходно члану 3 ЕКЉП разликује од процедуралне обавезе надлежних органа сходно члану 2. Док се потоњом од надлежних органа захтева да предузму одређене правне радње које могу довести до идентификације и кажњавања одговорних лица, прва поменута обавеза је општија, више је хуманитарног карактера и односи се на реакцију надлежних органа на патњу сродника лица која су нестала или су убијена.
192. КЉП такође препознаје нестанке као озбиљно кршење људских права. У својој одлуци од 21. јула 1983. године, у предмету *Квинтерос против Уругваја*, Комитет је навео да нестанци представљају озбиљна кршења права сродника несталога лица, који пате услед душевног бола који траје све док траје неизвесност у погледу судбине њихових вољених, често и више година (видети КЉП, Саопштење бр. 107/1981, УН док. СГПП/Ц/ОП/2 при 138 (1990), § 14). Поред тога, у својој одлуци од 15. јула 1994. у предмету *Мохика против Доминиканске Републике*, КЉП је сматрао да је „нестанак лица нераскидиво повезан са поступањем које представља повреду члана 7 [Споразума]“, којим се такође забрањује мучење, нечовечно или понижавајуће поступање и кажњавање (видети КЉП, Саопштење бр. 449/1991, УН док. СГПП/Ц/51/Д/449/1991 (1994), § 5.7).
193. По питању тога да ли се чланови породице нестале особе могу сматрати жртвама поступања које је супротно члану 3 ЕКЉП, Комисија се позива на судску праксу Европског суда за људска права и на своју сопствену судску праксу. Европски суд прихвата такву могућност, што зависи од постојања „нарочитих чинилаца који доводе до тога да патња коју преживљава [члан породице] добије димензију и одлике различите од емоционалне туге каква се може сматрати неизбежном код особа које су у сродству са жртвом тешког кршења људских права“. Суд даље сматра да „у пресудне елементе спадају непосредност крвног сродства, конкретне околности везане за породични однос, мера у којој је члан породице био сведок предметних догађаја, ангажованост члана породице у покушају да прикупи информације о несталој особи и начин на који су надлежни органи одговорили на такво распитивање“ (видети ЕСЉП, *Басајева и остали против Русије*, бр. 15441/05 и 20731/04, пресуда од 29. маја 2009. године, при § 159; ЕСЉП, *Ер и остали против Турске*, наведен изнад у § 181, при § 94).
194. Комисија напомиње да, при процени емоционалне патње жртава, Европски суд такође разматра следеће околности: трајање самог нестанка и периода током којег није било информација о судбини несталога лица и истрази коју воде надлежни органи; одлагање почетка кривичне истраге нестанка; изостанак било какве „смислене“ акције надлежних органа, упркос чињеници да су им се жалиоци обратили како би пријавили нестанак свог сродника и поделили са њима информације које имају; изостанак могућег објашњења или информација о судбини несталога сродника упркос личним или писменим упитима упућеним званичним органима (видети, између осталих предмета, ЕСЉП, *Ер и остали против Турске*, наведен изнад, при § 96; ЕСЉП, *Османоглу против Турске*, бр. 48804/99, пресуда од 24. јануара 2008, § 97). Други фактор који доводи до утврђивања повреде члана 3 ЕКЉП јесте континуирана природа психолошке патње сродника жртве нестанка (ЕСЉП, *Салаков и Ислијамова против Украјине*, бр. 28005/08, пресуда од 14. марта 2013. године, § 201).

195. Такође, Суд је у овим случајевима посебно пронашао кршење члана 3, укључујући тренутна убиства, где није постојао специфичан, дуготрајан период током ког су сродници трпели неизвесност, бол и патњу карактеристичне за феномен нестанка, али су тела жртава била „раскомадана и обезглављена, а подносиоци жалби нису могли да на одговарајући начин сахране беживотна тела својих најмилијих. То им је, према мишљењу Суда, „само по себи, сигурно проузроковало дубоку и непрекидну бол и тугу“. Суд је дакле сматрао да је „у одређеним околностима таквих случајева морална патња коју су трпели подносиоци жалби достигла димензију и карактеристике које се разликују од емоционалне патње која се може сматрати неминовном код сродника жртве озбиљног кршења људских права“ (видети случај *М. и остали против Италије и Бугарске*, бр. 40020/03, пресуда ЕСЉП од 31. јула 2012, § 75; случај *Хаџишајићев и остали против Русије*, бр. 3013/04, пресуда ЕСЉП од 6. новембра 2008. године, § 121; и ЕСЉП, случај *Акпинар и Алтун против Турске*, бр. 56760/00, § 86, 27. фебруар 2007. године).
196. КЉП је такође разматрао то питање и препознао чланове породица несталих лица као жртве повреде члана 7 Споразума: родитеље (*Бушерф против Алжира*, Саопштење бр. 1196/2003, разматрања од 30. марта 2006, § 9.7, СГПП/Ц/86/Д/1196/2003), децу (*Зарзи против Алжира*, Саопштење бр. 1780/2008, разматрања од 22. марта 2011, § 7.6, СГПП/Ц/101/Д/1780/2008), браћу и сестре (*Ал-Абани против Либијске Арапске Цамахирије*, Саопштење бр. 1640/2007, разматрања од 26. јула 2010, § 7.5, СГПП/Ц/99/Д/1640/2007), супружнике (*Бусруал против Алжира*, Саопштење бр. 992/2001, разматрања од 30. марта 2006, § 9.8, СГПП/Ц/86/Д/992/2001) и тетке/тече, ујне/ујаке, стрине/стричеве (*Беназиза против Алжира*, разматрања од 26. јула 2010, § 9.4, СГПП/Ц/99/Д/1588/2007) (*Башаша против Либијске Арапске Цамахирије*, разматрања од 20. октобра 2010, § 7.2, СГПП/Ц/100/Д/1776/2008). Комитет оправдава овако широко разумевање статуса жртве због патње и бола који су начињени члановима породица нестанком особе, који су често појачани недовољним напорима надлежних органа да истраже нестанак како би установили судбину жртве и извели починиоце пред лице правде (*Абуседра против Либијске Арапске Цамахирије*, Саопштење бр. 1751/2008, разматрања од 25. октобра 2010, § 7.5, СГПП/Ц/100/Д/1751/2008). У случају *Амиров против Руске Федерације*, Комитет је приметио да „без жеље да наведе све околности индиректног стварања жртава, Комитет сматра да пропусти државе као стране која је одговорна за спровођење обавеза истраживања и разјашњавања околности злочина који је претрпела директна жртва обично може представљати фактор. Додатни фактори могу бити неопходни. У овом случају, Комитет напомиње ужасне услове у којима је аутор пронашао осакаћене посмртне остатке своје супруге (...), након чега су уследиле одуговлачене, спорадичне мере које су предузете како би се истражиле околности које су довеле до горепомнутих закључака о постојању повреда чланова 6 и 7, тумачених заједно са чланом 2, став 3. Комитет сматра да, узете у обзир заједно, околности захтевају да Комитет закључи да су и права аутора сходно члану 7 такође прекршена“ (КЉП, *Абубакар Амиров и Аизан Амирова против Руске Федерације*, наведен изнад у § 147, при § 11.7).
197. Комисија такође узима у обзир чињеницу да, према наводима Европског суда, анализа реакције надлежних органа не треба да се ограничи ни на какве конкретне манифестације ставова тих органа, изоловане инциденте, нити на процедуралне чинове; напротив, по мишљењу Суда, процена начина на који су надлежни органи

реаговали на упите подносиоца жалбе треба да буде глобална и континуирана (видети ЕСЈП, *Аџиш против Турске*, бр. 7050/05, пресуда од 1. фебруара 2011, § 45).

198. У том погледу, Европски суд је мишљења да би закључци из процедуралног проширења члана 2 такође били од директне важности при разматрању постојања кршења члана 3 (видети ЕСЈП, *Басајева и остали против Русије*, наведен изнад у § 193, при § 109; ЕСЈП, *Гелајев против Русије*, бр. 20216/07, пресуда од 15. јула 2010, § 147; ЕСЈП, *Базоркина против Русије*, наведен изнад у § 146, при § 140).
199. Комисија примећује да је Европски суд већ установио повреде члана 3 ЕКЈП у погледу нестанка где је закључено да је сама Држава одговорна за отмицу (видети ЕСЈП, *Лулујев и остали против Русије*, бр. 69480/01, пресуда од 9. новембра 2006, §§ 117-118; ЕСЈП, *Кукајев против Русије*, бр. 29361/02, пресуда од 15. новембра 2007, §§ 107-110). Међутим, супротно томе, у случају који Комисија разматра, УНМИК ни на који начин није умешан у сам нестанак и не може се сматрати одговорним за душевну патњу подносиоца жалбе која јој је узрокована почињеним злочином.
200. Комисија узима у обзир да је, у изостанку закључка о одговорности Државе за нестанак, Европски суд пресудио да није убеђен да је понашање надлежних органа, иако немарно у довољној мери да представља кршење члана 2 у његовом процедуралном аспекту, могло само по себи изазвати душевну патњу подносиоца жалбе већу од минималног нивоа јачине који је неопходан да би се сматрало да поступање лежи унутар опсега члана 3 (видети, између осталих случајева, ЕСЈП, *Товсултанова против Русије*, бр. 26974/06, пресуда од 17. јуна 2010, § 104; ЕСЈП, *Шафијева против Русије*, бр. 49379/09, пресуда од 3. маја 2012, § 103).
- b) Применљивост члана 3 на контекст Косова*
201. У погледу применљивости горенаведених стандарда на контекст Косова, Комисија се прво позива на своје разматрање истог питања у вези са чланом 2, наведено горе у тексту (видети §§ 141-151 горе у тексту).
202. Комисија понавља да један функционалан систем за спровођење закона треба да узме у обзир заштиту потреба жртава и сведока, као и да размотри посебну рањивост расељених лица у ситуацијама након сукоба. Комисија је већ размотрила чињеницу да је Генерални секретар УН-а описао систем полиције и правде на Косову до 2003. године као систем који „добро функционише“ и који је „одржив“ (видети § 34 горе у тексту).
203. Комисија поново напомиње да неће размотрити релевантну праксу нити наводне препреке спровођењу ефикасне истраге *in abstracto*, већ само у односу на њихову конкретну примену на дотичну жалбу, узимајући у обзир конкретне околности случаја.
204. Из тих разлога, Комисија сматра да мора да установи, у вези са сваким случајем, да ли би став и реакције УНМИК-ових органа на сам нестанак и на захтевање информација од стране жалилаца у вези са судбином њихових сродника и

кривичном истрагом представљали повреду обавезе сходно члану 3, имајући у виду реалну ситуацију на Косову у релевантно време.

c) *Усаглашеност са чланом 3 у овом предмету*

205. У оквиру ових догађаја, Комисија у овим случајевима примењује одређен број фактора који, узети заједно у разматрање, покрећу питање повреде члана 3 ЕКЉП.
206. Комисија напомиње блискост породичних веза између жалилаца и жртава у овим случајевима. Жалиоци су синови и кћерке или брачни партнери жртава.
207. Комисија даље напомиње да изгледа да органи УНМИК-а ниједном нису директно контактирали жалиоце током истраге, чак ни ради прикупљања додатних информација о отмици или пружања ажурираних података у вези са истрагом.
208. Везано за убиство г. Радислава Јовановића (предмет бр. 300/09), на почетку Комисија подсећа на судску праксу Европског суда за људска права и своју судску праксу, да се примена члана 3 уопштено не проширује на сроднике особе која је убијена на лицу места (видети случај *Битијева и Х против Русије*, бр. 57953/00 и 37392/03, пресуда ЕСЉП од 21. јуна 2007, § 152; случај *Удајева и Јусуповав против Русије*, бр. 36542/05, пресуда ЕСЉП од 21. децембра 2010, § 82; видети такође случај *Филиповић*, предмет бр. 92/09, одлука ХРАП-а од 11. августа 2011, при §§ 21-22). Комисија напомиње да се овај случај разликује по томе што, упркос сведочењу очевица Т. Ј. да је г. Радислав Јовановић убијен, његови посмртни остаци никада нису пронађени и због тога се он још увек води као нестало код МКЦК-а и МКНЈЛ-а.
209. Комисија је већ напоменула пропуст УНМИК-а да спроведе ефикасну истрагу овог случаја, сходно члану 2 ЕКЉП. Конкретно, Комисија је напоменула да, након што је г. Радислав Јовановић евидентиран као нестало лице, УНМИК-ов ЈНЛ уопште није поступио по захтеву Т. Ј. и истражитеља, (видети § 74) како би проверио да ли се посмртни остаци г. Радислава Јовановића још увек налазе у кући где је убијен и где је наводно изгорео. У контексту члана 3, Комисија сматра да су због УНМИК-овог пропуста жалилац и његова породица остављени у неизвесности око тога где се налазе посмртни остаци г. Радислава Јовановића као и да им је годинама била ускраћивана могућност да га достојно сахране. Комисија дакле сматра, у специфичним околностима овог случаја и имајући у виду старост мајке жртве, да је патња коју су трпели жалилац и његова породица достигла димензије и карактеристике које је разликују од емоционалне патње која се може сматрати неизбежном код сродника жртве озбиљног кршења људских права, чиме је прекршен члан 3 (видети ЕСЉП, случај *Хаџиалијева и остали против Русије*, наведен изнад у § 195, § 121).
210. Комисија такође напомиње реакцију УНМИК-а на податак да је Т. Ј. бака жалилаца у предметима бр. 63-66-09 и 109/09, била очевидац неких од догађаја. Иако је полиција УНМИК-а добила ову информацију децембра 2001. године, контактирала је сведока тек новембра 2003. године. У погледу предмета бр. 300/09, Комисија напомиње да је жалилац, г. Тодор Марковић, поднео кривичну пријаву код МТ-а поводом нестанка свог оца и да спис не садржи доказе да је поступано по овој пријави. Комисија такође напомиње одговор УНМИК-а на писмо које је сестра г.

Божидара Јовановића (предмет бр. 301/09) упутила СПГС-у 2007. године. У овом писму, ОП је грешком обавестио жалиоца да ЈНЛ уопште није забележио случај и позвао ју је, као расељено лице са пребивалиштем у ужој Србији, да оде у канцеларију ЈНЛ-а у Грачаници, како би то обавила. Комисија понавља да са становишта члана 3 она може у потпуности да разматра реакције и ставове УНМИК-а према жалиоцима.

211. Изводећи закључке из пропуста УНМИК-а да пружи другачије могуће објашњење за изостанак континуираног и редовног контакта са жалиоцима, Комисија сматра да је ова ситуација која се наставила током периода временске надлежности Комисије изазвала озбиљну неизвесност жалилаца и њихових породица у вези са судбином чланова њихових породица и статусом истраге. Што се тиче аргумента СПГС-а да не би требало да буде кршења члана 3 с обзиром на то да није документовано да су се током периода правне надлежности Комисије жалиоци распитивали код полиције УНМИК-а, Комисији се чини да, у околностима случаја које су описане горе у тексту, није у потпуности примерено да се породицама жртава имплицитно приписује одсуство контакта.
212. У светлу горенаведеног, Комисија закључује да су жалиоци трпели тешку патњу и бол током продуженог и дуготрајног временског периода због начина на који су се органи УНМИК-а бавили случајем и због немогућности да сазнају шта се десило гђи Јованки Митић, г. Станиславу Митићу, г. Станиславу Митићу, г. Станиславу Марковићу и г. Божидару Јовановићу и да пронађу посмртне остатке г. Радислава Јовановића. У том погледу је очигледно да, у било којој ситуацији, бол породице која мора да живи у неизвесности у вези са судбином блиског члана породице мора бити неподношљив.
213. Из горенаведених разлога, Комисија закључује да је својим поступцима УНМИК допринео болу и душевној патњи жалилаца чиме је дошло до повреде члана 3 ЕКЉП.

V. ЗАКЉУЧНИ КОМЕНТАРИ И ПРЕПОРУКЕ

214. У светлу закључака Комисије о овом предмету, Комисија је мишљења да је потребан неки облик накнаде.
215. Комисија напомиње да принудни нестанци представљају озбиљна кршења људских права која се морају истражити и судски процесуирати под било каквим околностима. Комисија такође напомиње да је УНМИК, као територијална управа на Косову од 1999. до 2008. године, имао примарну одговорност да ефикасно истражи и кривично гони особе одговорне за убиство г. Радислава Јовановића и нестанак гђе Јованке Митић, г. Станислава Митића, г. Станислава Марковића и г. Божидара Јовановића, и да његов пропуст да то учини представља настављено озбиљно кршење људских права жртве и његовог сродника, поготово права на утврђивање чињеница.

216. Комисија истиче забринутост СПГС-а да су неадекватна средства, поготово на почетку УНМИК-ове мисије, довела до тога да испуњавање УНМИК-ових обавеза у погледу људских права буде тешко достигну.
217. Уобичајено би била одговорност УНМИК-а да предузме одговарајуће мере како би стао на крај запаженом кршењу права и, колико је то могуће, исправио последице истог. Међутим, као што је Комисија напоменула горе у тексту (видети § 36), одговорност УНМИК-а која се тиче судства на Косову завршила се 9. децембра 2008. године, када је ЕУЛЕКС преузео потпуну радну контролу у области владавине права. УНМИК стога није више у позицији да предузима мере које ће имати директан утицај на истраге које су још увек на чекању пред ЕУЛЕКС-ом или локалним властима. Такође, након проглашења независности од стране Привремених институција самоуправе Косова 17. фебруара 2008. године и касније, ступањем на снагу косовског устава 15. јуна 2008. године, УНМИК је престао да обавља извршне функције на Косову и та чињеница је ограничила његову могућност да пружи пуну и ефикасну репарацију за извршену повреду права, како је то прописано утврђеним начелима међународног права о људским правима.
218. Комисија сматра да ова чињенична ситуација не ослобађа УНМИК од одговорности да исправи, што је могуће више, последице кршења права за која је одговоран.

У погледу жалилаца и предмета, Комисија сматра прикладним да УНМИК:

- У складу са судском праксом Европског суда за људска права у погледу ситуација ограничене правне надлежности државе (видети ЕСЈП [ВВ], случај *Иласку и остали против Молдавије и Русије*, бр. 48787/99, пресуда од 8. јула 2004, ЕКЉП, 2004-VII, § 333; ЕСЈП, случај *Ал-Садун и Муфди против Уједињеног Краљевства*, бр. 61498/08, пресуда од 2. марта 2010, § 171; ЕСЈП [ВВ], случај *Катан и остали против Молдавије и Русије*, бр. 43370/04, 8252/05 и 18454/06, пресуда од 19. октобра 2012, § 109), мора тежити свим дипломатским средствима која су му доступна у односу на ЕУЛЕКС и косовске органе, да добије уверење да ће истраге у погледу овог предмета бити настављене у складу са захтевима ефикасне истраге, као што је предвиђено чланом 2, да ће се утврдити околности везане за убиство г. Радислава Јовановића и нестанак гђе Јованке Митић, г. Станислава Митића, г. Станислава Марковића и г. Божидара Јовановића, као и да ће починиоци бити доведени пред лице правде. Жалиоци и/или други блиски сродници треба да буду обавештени о том поступку и да добију увид у релевантну документацију, уколико је потребно;

- Јавно призна, у разумном року, одговорност у вези са пропустом УНМИК-а да адекватно истражи убиство г. Радислава Јовановића и нестанак гђе Јованке Митић, г. Станислава Митића, г. Станислава Марковића и г. Божидара Јовановића, као и са патњом и душевним болом до којих је касније дошло и јавно се извини жалиоцима и њиховој породици у вези са тим;

- Предузме одговарајуће кораке за исплату адекватне надокнаде жалиоцима за моралну штету коју су претрпели због УНМИК-овог пропуста да спроведе ефикасну истрагу, као и за патњу и душевни бол које су жалиоци претрпели услед понашања УНМИК-а.

Комисија такође сматра да је прикладно да УНМИК:

- У складу са Резолуцијом Генералне скупштине УН-а о „Основним начелима и смерницама у вези са правом на правни лек и репарацију за жртве грубог кршења међународног права које се тиче људских права и озбиљног кршења међународног хуманитарног права“ (А/Res/60/147, 21. март 2006. године), предузме одговарајуће кораке, путем других институција повезаних са УН-ом које раде на Косову, домаћих органа и невладиних организација, ради остваривања потпуног и свеобухватног програма репарације, укључујући реституцију, компензацију, рехабилитацију, сатисфакцију и гаранцију да се тако нешто неће поновити, за жртве из свих заједница које су претрпеле озбиљне повреде људских права током и након сукоба на Косову;

- Предузме одговарајуће кораке код надлежних органа Уједињених нација, укључујући Генералног секретара УН-а, ка додељивању одговарајућих људских и финансијских ресурса како би се осигурало да Уједињене Нације увек поштују стандарде међународних људских права, укључујући и ситуације када обављају административне и извршне функције на некој територији, и да обезбеди ефикасно и независно надгледање;

ИЗ ОВИХ РАЗЛОГА,

Комисија, једногласно,

- 1. ЗАКЉУЧУЈЕ ДА ЈЕ ДОШЛО ДО КРШЕЊА ПРОЦЕДУРАЛНЕ ОБАВЕЗЕ СХОДНО ЧЛАНУ 2 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА;**
- 2. ЗАКЉУЧУЈЕ ДА ЈЕ ДОШЛО ДО КРШЕЊА МАТЕРИЈАЛНЕ ОБАВЕЗЕ СХОДНО ЧЛАНУ 3 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА;**
- 3. ПРЕПОРУЧУЈЕ ДА УНМИК:**
 - а. ТРАЖИ ОД ЕУЛЕКСА И ДРУГИХ НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА НА КОСОВУ ДА ПРЕДУЗМУ СВЕ МОГУЋЕ КОРАКЕ КАКО БИ ОСИГУРАЛИ ДА СЕ КРИВИЧНА ИСТРАГА У ВЕЗИ СА УБИСТВОМ Г. РАДИСЛАВА ЈОВАНОВИЋА И НЕСТАНКОМ ГЂЕ ЈОВАНКЕ МИТИЋ, Г. СТАНИСЛАВА МИТИЋА, Г. СТАНИСЛАВА МАРКОВИЋА И Г. БОЖИДАРА ЈОВАНОВИЋА НАСТАВИ У СКЛАДУ СА ЧЛАНОМ 2 ЕКЉП И ДА ПОЧИНИОЦИ БУДУ ИЗВЕДЕНИ ПРЕД ЛИЦЕ ПРАВДЕ;**
 - б. ЈАВНО ПРИЗНА ОДГОВОРНОСТ ЗА СВОЈ ПРОПУСТ ДА СПРОВЕДЕ ЕФИКАСНУ ИСТРАГУ УБИСТВА Г. РАДИСЛАВА ЈОВАНОВИЋА И НЕСТАНКА ГЂЕ ЈОВАНКЕ МИТИЋ, Г. СТАНИСЛАВА МИТИЋА, Г. СТАНИСЛАВА МАРКОВИЋА И Г. БОЖИДАРА ЈОВАНОВИЋА, КАО И ЗА**

БОЛ И ДУШЕВНУ ПАТЊУ ДО КОЈИХ ЈЕ ДОШЛО И ДА СЕ ЈАВНО ИЗВИНИ ЖАЛИОЦИМА;

- c. ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ ЗА ИСПЛАТУ ОДГОВАРАЈУЋЕ НАДОКНАДЕ ЖАЛИОЦИМА ЗА ПРЕТРПЉЕНУ МОРАЛНУ ШТЕТУ У ВЕЗИ СА УСТАНОВЉЕНИМ ПОВРЕДАМА ЧЛАНА 2 И ЧЛАНА 3 ЕКЉП.**
- d. ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ КА ОСТВАРИВАЊУ ПОТПУНОГ И СВЕОБУХВАТНОГ ПРОГРАМА РЕПАРАЦИЈЕ;**
- e. ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ У УЈЕДИЊЕНИМ НАЦИЈАМА КАО ГАРАНЦИЈУ ДА СЕ ИСТА СИТУАЦИЈА НЕЋЕ ПОНОВИТИ;**
- f. ОДМАХ ПРЕДУЗМЕ ЕФИКАСНЕ МЕРЕ ЗА ПРИМЕНУ ПРЕПОРУКА КОМИСИЈЕ И ОБАВЕСТИ ЖАЛИОЦЕ И КОМИСИЈУ О ДАЉЕМ РАЗВОЈУ ОВОГ ПРЕДМЕТА.**

Андреј Антонов
Извршни службеник
Председавајући

Марек Новицки

СКРАЋЕНИЦЕ И АКРОНИМИ

ЦЈКИ – Централна јединица за кривичну истрагу
СГПП – Међународни споразум о грађанским и политичким правима
ОП – Одељење правде
ОЈТ – Окружно јавно тужилаштво
ЕКЉП – Европска конвенција о људским правима
ЕСЉП – Европски суд за људска права
ЕУ – Европска унија
ЕУЛЕКС – Мисија владавине права Европске уније на Косову
СРЈ – Савезна Република Југославија
ХРАП – Саветодавна комисија за људска права
КЉП – Комитет за људска права Уједињених нација
ИАСЉП – Интерамерички суд за људска права
МКНЛ – Међународна комисија за нестала лица
МКЦК – Међународни комитет Црвеног крста
МКТЈ – Међународни кривични трибунал за бившу Југославију
МТ – Међународни тужилац
КФОР – Међународне безбедносне снаге (обично познате као косовске снаге)
ОВК – Ослободилачка војска Косова
ЈНЛ – Јединица за нестала лица
НАТО – Северно-атлантски споразумни савез
КНЛСМ – Канцеларија за нестала лица и судску медицину
ОЕБС – Организација за европску безбедност и сарадњу
РИЈ – Регионална истражна јединица
СПГС – Специјални представник Генералног секретара
УН – Уједињене нације
УНХЦР – Високи комесар Уједињених нација за избеглице
УНМИК – Привремена административна мисија Уједињених нација на Косову
КПИЖ – Комисија за проналажење и идентификацију жртава
ЈИРЗ – Јединица за истрагу ратних злочина